

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА
ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

Кафедра міжнародних відносин

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»

Освітня програма 291.00.01 «Суспільні комунікації»

**БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА
на тему:
«КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА»**

Студентки 4 курсу
денної форми
навчання
Солодовчук
Єлизавети
Олександрівни

Науковий
керівник: канд.
іст. наук, доцент,
доцент кафедри
міжнародних
відносин
Мельник Г.М.

Київ – 2026

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	5
1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження	5
1.2. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження	14
РОЗДІЛ 2. КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ	25
2.1. Організаційна структура культурної дипломатії Республіки Польща	25
2.2. Завдання і можливості культурної дипломатії Польщі	31
2.3. Механізми реалізації проєктів культурної дипломатії Республіки Польща	36
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА	45
3.1. Стратегія реформування культурної дипломатії Республіки Польща	45
3.2. Роль держави у проведенні моніторингу ефективності діяльності суб'єктів культурної дипломатії	49
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	59

ВСТУП

Актуальність теми зумовлена трансформацією культури з об'єкта мистецького представлення на потужний інструмент «м'якої сили», який держава використовує для зміцнення національної безпеки та просування економічних інтересів. У сучасному глобалізованому світі, де традиційні методи дипломатії часто стикаються з кризою довіри, польський досвід побудови міжнародного бренду через успішну демократичну трансформацію стає взірцевим для країн Центральної та Східної Європи. Наукова важливість дослідження полягає в осмисленні того, як державні інституції, зокрема МЗС та мережа Польських інститутів, інтегрують культурні проекти у стратегічне планування, перетворюючи їх на засіб реального політичного впливу.

Суспільно–політичне значення обраної проблеми підкреслюється здатністю Польщі використовувати культурну близькість та спільну історію як плацдарм для експансії на нові ринки, де гуманітарні ініціативи є фундаментом для майбутньої бізнес–співпраці.

Об'єктом дослідження є культурна дипломатія Республіки Польща.

Предметом дослідження є форми та способи реалізації культурної дипломатії Республіки Польща.

Метою є дослідження особливостей реалізації культурної дипломатії Республіки Польща.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

1. проаналізувати стан наукової розробки проблеми та джерельної бази дослідження;
2. охарактеризувати організаційну структуру та функціональні завдання ключових інституцій культурної дипломатії Польщі;
3. проаналізувати механізми реалізації проектів культурної дипломатії;
4. показати перспективи культурної дипломатії Республіки Польща.

Теоретичне значення роботи полягає у поглибленні наукових уявлень про роль культурного чинника у зовнішній політиці держав та розробленні методологічного підходу до дослідження механізмів державного моніторингу інструментів «м'якої сили».

Практичне значення дослідження визначається можливістю використання отриманих результатів та польського досвіду українськими державними інституціями (МЗС, Український інститут) для вдосконалення вітчизняної стратегії культурної дипломатії, розробки критеріїв оцінки ефективності культурних проєктів та зміцнення міжнародного авторитету України.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота містить 65 сторінок. Робота складається із вступу, трьох розділів та семи підрозділів, висновків до розділів, загальних висновків і списку використаних джерел та літератури у кількості 63 найменування.

Апробація. Основні положення та результати дослідження були апробовані на VI студентській науковій конференції «Актуальні проблеми міжнародних відносин», яка відбулася 21 травня 2026 року на базі Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. Тема доповіді: «Культурна дипломатія Республіки Польща».¹

¹ Солодовчук Є. Культурна дипломатія Республіки Польща. *Актуальні проблеми міжнародних відносин : програма VI студентської наукової конференції*, 21 травня 2026 р., Київ. Київ : Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2026. https://fpmv.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/1_kmv/Nauka/Last_Program_stud_confer_2_1_May_2026.pdf

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО–МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження

Важливий внесок у дослідження проблематики культурної дипломатії Республіки Польща та її ролі у формуванні міжнародного іміджу держави зробила польська дослідниця Каріна Пауліна Марчук, яка у своїй праці «Evolution of Poland's Cultural Diplomacy: Case Study of Spain, 1977–2017» аналізує розвиток культурної дипломатії Польщі на прикладі її співпраці з Іспанією. Авторка зазначає, що важливим етапом у розвитку польсько–іспанських відносин стало встановлення дипломатичних відносин, а також підписання Договору про дружбу і співробітництво між державами у 1992 році. Дані події стали підґрунтям для активного розвитку культурних контактів і співпраці між країнами. У подальшому культурні відносини поступово еволюціонували та набули більш системного характеру, що проявилось у розвитку двосторонніх культурних проєктів. Важливим кроком у цьому процесі стало підписання у 2005 році угоди про створення та діяльність культурних інститутів обох держав. Саме такі інституції відіграли ключову роль у поширенні польської культури за кордоном та формуванні культурної дипломатії як інструменту публічної дипломатії Польщі².

У звіті Даринки Маркович іфа ECP Monitor Country Report: Poland проаналізовано особливості формування та розвитку зовнішньої культурної політики Польщі. Авторка зазначає, що Польща є однією з провідних держав

² Marczuk K. P. Evolution of Poland's Cultural Diplomacy: Case Study of Spain, 1977–2017. *Poland and Spain in Late Modern and Contemporary Civilisation and Culture* / ed. by M. Mizerska-Wrotkowska, J. L. Orella Martínez. Madrid : Schedas, 2018. P. 129-130.

Центральної Європи з багатою культурною та науковою традицією, а також значним потенціалом у сфері «м'якої сили». Країна має близько 38 мільйонів населення та входить до числа найбільших держав Європейського Союзу, членом якого вона стала у 2004 році, а з 1999 року є також членом НАТО. Завдяки розвиненій дипломатичній мережі та активній міжнародній діяльності Польща займає помітні позиції у світових рейтингах м'якої сили. Водночас дослідниця звертає увагу на внутрішні політичні процеси та інституційні виклики, що можуть впливати на міжнародний імідж держави. Попри даний аспект, Польща демонструє стабільні позиції у сфері культурної дипломатії, особливо завдяки розвитку освіти, культури та цифрових комунікацій. Згадане свідчить про важливу роль культурної політики у формуванні позитивного образу Польщі на міжнародній арені³.

У дослідженні «Cultural Diplomacy and Informal Artistic Relations in East Central Europe in the 20th Century: A Global Perspective» Ірена Коссовська звертає увагу на складність визначення культурної специфіки регіону Східно–Центральної Європи. Авторка зазначає, що у науковому середовищі тривалий час тривають дискусії щодо того, чи можна розглядати згаданий регіон як простір формування особливих мистецьких кодів та спільної культурної традиції. Попри значну національну, етнічну та релігійну різноманітність, деякі дослідники вважають культурну взаємопов'язаність держав регіону важливою характеристикою його розвитку.

На думку окремих науковців, культурні процеси у Центральній Європі формувалися через поєднання різних мистецьких стилів та впливів, що сприяло виникненню нових художніх напрямів і творчих форм. Водночас інші дослідники наголошують на умовності самого поняття «Східно–Центральна Європа», розглядаючи його як геокультурний простір із змінними політичними та культурними межами. Спільні історичні події, зокрема світові війни,

³ Markovic D. Poland. Country Report. *The External Cultural Policy Monitor* / ed. by H. K. Anheier. Stuttgart : ifa (Institut für Auslandsbeziehungen), 2021. P. 2-6.

політичні трансформації та досвід комуністичного режиму, суттєво вплинули на формування культурної свідомості регіону⁴.

У дослідженні Еліф Йилдирим «Public Diplomacy as a Soft Power Tool: The Case of Poland» аналізується роль публічної дипломатії Польщі як інструменту реалізації політики «м'якої сили». Авторка, спираючись на дані Elcano Global Presence Index, зазначає, що упродовж 2018–2023 років Польща демонструвала загалом позитивну динаміку у сфері м'якої сили. Зокрема, у рейтингу м'якої присутності країна посідала 23 місце у 2018, 2019 та 2022 роках, 27 місце у 2020 році, 24 місце у 2021 році, а у 2023 році піднялася до 21 позиції. Дослідження показує, що ключовими чинниками, які формують міжнародний вплив Польщі, є культура, наука та освіта.

Саме ці сфери є вагомими частками показників м'якої присутності держави у міжнародних індексах. Незважаючи на певні коливання показників у різні роки, загальна тенденція свідчить про збереження значення культурних та освітніх ресурсів у формуванні міжнародного іміджу Польщі. Відповідно, публічна дипломатія, зосереджена на поширенні культури, науки та освіти, виступає важливим інструментом зміцнення позицій Польщі у глобальному рейтингу м'якої сили⁵.

У дослідженні Девіда Кларка та Павла Дубера «Polish Cultural Diplomacy and Historical Memory: the Case of the Museum of the Second World War in Gdańsk» аналізується взаємозв'язок культурної дипломатії Польщі з політикою історичної пам'яті. Автори зазначають, що після вступу Польщі до Європейського Союзу значна частина політичної та інтелектуальної еліти прагнула узгодити національну політику пам'яті з домінуючим у Європі дискурсом історичної пам'яті, який сформувався після завершення холодної війни. У даному аспекті особливе значення надавалося вшануванню жертв

⁴ Kossowska I. Cultural Diplomacy and Informal Artistic Relations in East Central Europe in the 20th Century: A Global Perspective. *Arts*. 2025. Vol. 14, No. 2. P. 5-7.

⁵ Yildirim E. S. Public Diplomacy as a Soft Power Tool: The Case of Poland. *Journal of Mehmet Akif Ersoy University Economics and Administrative Sciences Faculty*. 2025. Vol. 12, № 4. P. 1382–1384.

нацизму, зокрема Голокосту, що розглядалося як основа так званої «космополітичної пам'яті» та важливий елемент європейської політичної ідентичності.

Такий підхід сприяв інтеграції Польщі до європейського політичного та культурного простору, водночас викликаючи внутрішні дискусії щодо інтерпретації подій Другої світової війни. Автори підкреслюють, що важливу роль у формуванні міжнародного іміджу Польщі відіграють культурні та меморіальні інституції, зокрема музеї. Прикладом цього є створення Музею історії польських євреїв POLIN та Музею Другої світової війни у Гданську, які стали важливими інструментами представлення польської історії на міжнародному рівні. Відповідно, історична пам'ять і культурні проєкти виступають важливими елементами культурної дипломатії Польщі, спрямованими на формування її міжнародного образу⁶.

У дослідженні Моніки Шкарлат «Science Diplomacy of Poland» розглядається становлення наукової дипломатії Польщі як складової її зовнішньої політики. Авторка зазначає, що інтерес до цього напрямку в Польщі сформувався відносно нещодавно, а сам термін «наукова дипломатія» почав активно використовуватися в офіційних урядових документах лише з 2015 року. Водночас діяльність, яка нині відноситься до сфери наукової дипломатії, здійснювалася і раніше, але розглядалася як частина культурної або публічної дипломатії. На формування сучасної наукової дипломатії значною мірою вплинули історичні події, зокрема відновлення незалежності Польщі у 1918 році, досвід Другої світової війни, період комуністичного режиму та політичні трансформації після 1989 року.

Після демократичних змін Польща почала активно інтегруватися у західні політичні та наукові структури, прагнучи стати надійним партнером у міжнародному співробітництві. У цьому процесі важливу роль відіграло

⁶Clarke D., Duber P. Polish Cultural Diplomacy and Historical Memory: The Case of the Museum of the Second World War in Gdańsk. *International Journal of Politics, Culture, and Society*. 2020. Vol. 33, № 1. P. 51-53.

розширення міжнародної наукової співпраці, ініційованої як державними інституціями, так і науковою спільнотою. Наукова дипломатія поступово стала важливим інструментом формування міжнародного іміджу Польщі та розвитку її співпраці з іншими державами у сфері науки, освіти й технологій⁷.

Серед вітчизняних дослідників, які аналізують проблематику публічної дипломатії Республіки Польща, варто виокремити дослідження А. Кузьміної та Г. Мельник, присвячене публічній дипломатії як інструменту формування позитивного міжнародного іміджу держави. У своїй роботі авторки розглядають публічну дипломатію крізь призму концепції «м'якої сили», підкреслюючи її значення як ефективного засобу зміцнення позицій держави в сучасному геополітичному просторі. Наголошується, що актуальність формування позитивного іміджу Польщі зумовлена відносно коротким періодом її незалежного розвитку, а також наявністю певних стереотипів у міжнародному сприйнятті, що потребують цілеспрямованого коригування.

У дослідженні обґрунтовується, що одним із ключових напрямів реалізації публічної дипломатії є розвиток державного брендингу, зокрема через діяльність спеціалізованих інституцій, таких як Fundacja Polska Marka, яка спрямована на підвищення впізнаваності польських брендів як на національному, так і на міжнародному рівнях. Водночас важливе місце у зовнішньополітичній стратегії Польщі займає підтримка польської діаспори, що розглядається як важливий інструмент поширення культурного та інформаційного впливу держави у світі.

Авторки також акцентують увагу на ролі Міністерства закордонних справ Республіки Польща, яке активно реалізує заходи публічної дипломатії через співпрацю з науковими установами, аналітичними центрами та культурними інституціями. Особливе значення приділяється поширенню інформаційних

⁷ Szkarłat M. Science diplomacy of Poland. *Humanities and Social Sciences Communications*. 2020. Vol. 7, № 1. P. 4-5.

матеріалів про польську культуру, історію та сучасний розвиток, що сприяє формуванню позитивного образу держави в міжнародному середовищі.

Окремо підкреслюється зростаюча роль цифрової дипломатії як одного з найефективніших інструментів сучасної зовнішньої політики. Польща активно використовує нові медіа та цифрові платформи для комунікації з міжнародною аудиторією, що дозволяє охоплювати ширші соціальні групи та оперативно реагувати на виклики інформаційного простору. Використання соціальних мереж, зокрема численних офіційних акаунтів дипломатичних установ, сприяє підтримці зв'язків із діаспорою та формуванню позитивного іміджу держави на глобальному рівні⁸.

У контексті дослідження публічної дипломатії Республіки Польща заслуговує на увагу праця І. Парчевської та В. Парчевської, присвячена порівняльному аналізу використання індустрії моди у публічній дипломатії України та Польщі. Авторки зазначають, що Польща активно використовує різноманітні інструменти для формування позитивного міжнародного іміджу, серед яких важливе місце займають культурні та креативні індустрії. Вони підкреслюють, що польська публічна дипломатія почала формуватися як стратегічний напрям зовнішньої політики на початку 2000-х років, хоча ще у 1990-х роках було створено низку інституцій, спрямованих на промоцію держави за кордоном.

Основою цієї політики стали національний брендинг та політика історичної пам'яті, спрямовані на подолання негативних стереотипів щодо Польщі. Значну роль у розвитку культурної дипломатії відіграє Інститут Адама Міцкевича, який розробляє програми популяризації польської культури та сприяє просуванню бренду «Polska». У дослідженні також зазначається, що модна індустрія поступово почала інтегруватися у сферу культурної дипломатії, хоча тривалий час вона не була одним із її ключових напрямів.

⁸ Кузьміна А., Мельник Г. Публічна дипломатія як інструмент просування позитивного іміджу республіки Польща. *Міжнародні відносини: історія, теорія, практика: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції*, 30 червня 2021 року. Суми : ФОП Цьома С.П., 2021. С. 168-170.

Важливим кроком у підтримці цієї галузі стало створення у 2019 році програми «Moda Polska», спрямованої на розвиток польських брендів та їх вихід на міжнародні ринки⁹.

У дослідженні І. Деріда та О. Фрідман зазначається, що в Польщі функціонує розгалужена система державних інституцій і програм, спрямованих на формування позитивного міжнародного іміджу держави через культуру. Важливу роль у цьому процесі відіграють Міністерство закордонних справ із мережею польських культурних інститутів та Міністерство культури і національної спадщини, якому підпорядковується Інститут Адама Міцкевича. Окрім цього, у сфері культурної дипломатії діють спеціалізовані інституції, зокрема Інститут книги, Польський інститут кіно, Інститут театру, Національний аудіовізуальний інститут та Польська туристична організація. Одним із ключових елементів системи просування держави є Інститут Адама Міцкевича, діяльність якого спрямована на популяризацію польської культури за кордоном та розвиток міжнародного культурного співробітництва. Також важливим інструментом формування позитивного образу держави є розвиток національного бренду «Polska», що розглядається як довгострокова мета культурної та публічної дипломатії Польщі¹⁰.

Ю. Мателешко у праці про «м'яку силу» Польщі в Україні наголошує, що найефективнішими інструментами польського впливу є освіта та культура. Автор підкреслює, що Польща активно залучає українських студентів завдяки доступнішій освіті, простішій процедурі вступу, стипендіальним програмам, мовній і культурній близькості, а також можливостям подальшого працевлаштування. Важливу роль у цьому процесі відіграють польські університети, державні програми підтримки, карта поляка та численні освітні ініціативи для молоді з України.

⁹ Парчевська І. Г., Парчевська В. В. Індустрія моди в публічній дипломатії України та Республіки Польща: порівняльний аналіз. *Регіональні студії*. 2021. Вип. 24. С. 144-145.

¹⁰ Дерід І. О., Фрідман О. А. Досвід Республіки Польща у побудові національного бренду. *Соціально-економічні, політичні та гуманітарні виміри національного та місцевого розвитку* : зб. наук. ст. учасників четвертої всеукраїнської наук.-практ. конф. / редкол. : С. В. Степаненко (голова ред.) та ін. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2024. С. 23-25.

Окреме значення надається культурній дипломатії, яку реалізують насамперед Польські інститути, зокрема Польський інститут у Києві, через фестивалі, кінопокази, виставки, мистецькі події та просвітницькі проекти. Відповідно, Польща послідовно використовує освітні й культурні механізми для зміцнення власного позитивного іміджу в Україні та поширення свого гуманітарного впливу¹¹.

Джерельною базою дослідження є офіційні документи й матеріали державних інституцій Республіки Польща. Водночас важливе місце у джерельній базі займають офіційні ресурси польської держави, зокрема матеріали Міністерства закордонних справ Республіки Польща. На офіційній сторінці, присвяченій культурній дипломатії, зазначено, що її формування забезпечує Департамент культурної дипломатії та промоції Польщі, а реалізація здійснюється через мережу понад 160 закордонних представництв, у тому числі 25 Польських інститутів. Культурна дипломатія Польщі охоплює просування культури, науки, освіти, спорту, туризму, економіки, інноваційних досягнень і польської мови як іноземної, що дає змогу формувати позитивний образ держави за кордоном та зміцнювати довіру в міжнародних відносинах¹².

У бакалаврській роботі використано матеріали польського наукового журналу «Language – Culture – Politics: International Journal», у якому публікуються дослідження з питань міжнародних відносин, культурної дипломатії, політики та міжкультурної комунікації. Видання об'єднує праці польських і зарубіжних дослідників, що аналізують роль культури та гуманітарних інструментів у формуванні міжнародного іміджу держав і розвитку публічної дипломатії¹³.

¹¹ Мателешко Ю. П. «М'яка сила» Польщі в Україні: освітні та культурні інструменти Poland's soft power in Ukraine: educational and cultural tools. *Гілея. Історичні науки*. 2019. Вип. 150. С. 92-93.

¹² Міністерство закордонних справ Республіки Польща. Дипломатія культурна. URL: <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/dyplomacja-kulturalna> (дата звернення: 14.03.2026).

¹³ Language. Culture. Politics. International Journal. URL: <https://lcpjournal.panschelm.edu.pl/index.php/lcpi> (дата звернення: 14.03.2026).

У дослідженні також використано матеріали польського Центру культурної дипломатії (Centrum Dyplomacji Kulturalnej) – громадської ініціативи, спрямованої на розвиток та популяризацію культурної дипломатії Польщі. Діяльність центру зосереджена на реалізації освітніх програм, організації культурних подій, міжнародних проєктів і співпраці з державними установами, громадськими організаціями та бізнесом для просування польської культури й формування позитивного іміджу Польщі у світі¹⁴.

Під час дослідження також використано аналітичний звіт К. Дзекана «Między Kresami a „Kulturą”. Polskie soft power na kierunku wschodnim», підготовлений у межах проєкту «Polska Polityka Wschodnia». У праці аналізуються інструменти польської «м'якої сили» у країнах Східної Європи, зокрема роль культурної дипломатії, освітніх програм, діяльності громадських організацій і культурних інституцій у формуванні позитивного іміджу Польщі та зміцненні її впливу в регіоні. Особлива увага приділяється взаємодії Польщі з Україною та значенню гуманітарної співпраці у розвитку двосторонніх відносин¹⁵.

Отже, аналіз стану наукової розробки теми свідчить про значну увагу дослідників до проблематики публічної дипломатії Республіки Польща. У працях зарубіжних і польських науковців розглядаються основні етапи формування культурної дипломатії Польщі, її інституційні механізми, а також роль культури, освіти, науки та історичної пам'яті у формуванні міжнародного іміджу держави. Дослідники наголошують, що саме гуманітарні ресурси є важливою складовою політики «м'якої сили» Польщі та сприяють зміцненню її позицій у міжнародному середовищі.

Водночас українські науковці приділяють значну увагу аналізу особливостей реалізації польської публічної дипломатії, зокрема її

¹⁴ Centrum Dyplomacji Kulturalnej. URL: <https://www.centrumdyplomacji.pl/> (дата звернення: 14.03.2026).

¹⁵ Дзекан К. Między Kresami a „Kulturą”. Polskie soft power na kierunku wschodnim : raport. Wrocław : Kolegium Europy Wschodniej, 2024. 16 p.

інституційної структури, інструментів культурної та освітньої співпраці, а також використання культурних і креативних індустрій для формування позитивного міжнародного іміджу держави. У дослідженнях підкреслюється важливість діяльності державних інституцій, культурних центрів, освітніх програм та міжнародних проєктів, які сприяють розвитку гуманітарних зв'язків і розширенню впливу Польщі у міжнародному просторі.

З огляду на вищезазначене, джерельна база дослідження є достатньо широкою та різноманітною і охоплює наукові праці зарубіжних, польських і українських дослідників, аналітичні звіти, наукові журнали, а також офіційні матеріали державних і громадських інституцій Польщі. Використання цих джерел дає можливість комплексно дослідити становлення, інституційні механізми та основні напрями розвитку культурної дипломатії Республіки Польща.

1.2. Понятійно–категоріальний апарат та методи дослідження

Термін «культура» має латинське походження (від лат. *cultura*) і спочатку означав обробіток, догляд за землею або землеробство. Згодом значення цього поняття значно розширилося і почало пов'язуватися з вихованням, освітою, розвитком людини та духовним удосконаленням. У сучасному науковому розумінні культура охоплює широкий спектр явищ, що характеризують спосіб життя суспільства та особливості людського існування у світі.

У науковій літературі культура розглядається як складна та багатофункціональна система людської творчої діяльності, яка включає різноманітні аспекти життя суспільства. Вона охоплює як матеріальні, так і духовні результати діяльності людини, а також систему соціальних норм, цінностей, традицій та ідей, що формуються в процесі історичного розвитку. Через культуру проявляється ставлення людини до природи, до інших людей і до самої себе.

У широкому значенні культура відображає накопичений історичний досвід людства та характеризує рівень розвитку суспільства, нації чи окремих сфер діяльності. У вузькому розумінні її можна трактувати як прояв духовного життя людей, що виявляється у моделях поведінки, цінностях, ідеалах та нормах. Відповідно, культура є важливим чинником формування суспільного життя та розвитку людської цивілізації¹⁶.

У часи Давнього Риму слово «культура» означало насамперед оброблення землі з метою підвищення її родючості та передбачало особливе ставлення людини до праці й природи. Згодом дане поняття почало використовуватися і в переносному значенні. Саме римський мислитель Марк Тулій Цицерон уперше поширив його на сферу духовного життя людини, пов'язавши культуру з вихованістю, освіченістю та розвитком душі. У підсумку, культура стала розумітися як процес удосконалення людини, своєрідне «оброблення людської душі».

У подальші періоди зміст поняття «культура» поступово розширювався. Починаючи з XVII століття, її почали пов'язувати з рівнем інтелектуального розвитку суспільства та моральними орієнтирами людини. У добу Відродження та Нового часу культура дедалі більше асоціювалася з досягненнями духовного життя – розвитком науки, мистецтва, освіти й моралі. У даний період сформувалося уявлення про культуру як про результат духовного вдосконалення людини та показник її освіченості.

Подальший розвиток філософської думки сприяв появі різних концепцій культури. Просвітники намагалися пояснити її походження та зв'язок із природою і суспільством, а представники німецької класичної філософії розглядали культуру як важливий засіб морального та духовного розвитку людини. Згодом культура почала осмислюватися як складний історичний процес, що має власні закономірності розвитку та відображає духовні й

¹⁶ Ходунова В. Дослідження окремих аспектів генезису поняття «культура». *Scientific Collection «InterConf+»*. 2023. № 30. С. 170-171.

матеріальні досягнення людства. У сучасному розумінні культура постає як багатогранне явище, яке охоплює різні сфери життя суспільства і формує систему цінностей, норм та моделей поведінки людей¹⁷.

Термін «дипломатія» походить від давньогрецького слова *díploma*, яким у давнину позначали офіційні документи – вірчі грамоти послів, що мали форму складених подвійних дощечок. У сучасній політичній науці поняття дипломатії трактується у кількох значеннях. Зокрема, його розглядають як діяльність, спрямовану на регулювання міжнародних відносин між державами, як форму співробітництва між країнами за допомогою мирних засобів, а також як діяльність глав держав, урядів і спеціалізованих органів зовнішніх зносин, спрямовану на реалізацію зовнішньої політики та захист інтересів держави за кордоном. Отже, дипломатія є системною діяльністю державного керівництва та уповноважених інституцій, спрямованою на досягнення зовнішньополітичних цілей держави мирними методами.

Поняття «публічна дипломатія» пов'язане з англomовним терміном *public*, який перекладається як «громадський», «публічний», «відкритий» або «загальнодоступний». Назване підкреслює орієнтацію такої дипломатії не лише на офіційні урядові контакти, а й на взаємодію з широкою громадськістю інших держав. Основою публічної дипломатії є вплив на громадську думку іноземних суспільств, оскільки саме вона значною мірою визначає сприйняття держави на міжнародній арені. Через формування позитивного іміджу країни, поширення її культури, цінностей та ідей публічна дипломатія стає важливим інструментом реалізації зовнішньої політики та засобом міжнародного впливу. У такому аспекті вона виступає одним із ключових механізмів сучасного глобального управління та комунікації між державами і суспільствами¹⁸.

¹⁷ Луцан О. М. Філософське осмислення поняття культура. *Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє*: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю. 20 квітня 2023 року, м. Черкаси. Черкаси: ЧІПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2023. С. 99-100.

¹⁸ Висоцький О. Ю. Публічна дипломатія: конспект лекцій. Частина I. Дніпро: СПД «Охотнік», 2020. С. 3.

У міжнародно–правовій науці поняття «дипломатія» трактується по–різному, іноді його ототожнюють із міжнародним правом або зовнішньою політикою держави. Проте дипломатія є лише одним із ключових інструментів реалізації зовнішньої політики поряд із такими засобами, як військова сила, розвідувальна діяльність чи економічні зв'язки. Її основне призначення полягає у забезпеченні міжнародної взаємодії держав та досягненні зовнішньополітичних цілей переважно мирними методами.

Одним із сучасних різновидів дипломатичної діяльності є культурна дипломатія. Вона передбачає використання культурного потенціалу держави як інструменту міжнародної взаємодії та формування позитивного іміджу країни у світі. До її основних засобів належать мистецтво, література, освіта, наукові й академічні обміни, мовні програми та інші культурні ініціативи. Через такі механізми держави поширюють власні культурні цінності, сприяють міжкультурному діалогу та поглиблюють гуманітарну співпрацю між народами.

Поняття «культурна дипломатія» було введено до наукового обігу американським дослідником Ф. Баргхорном, який розглядав її як використання культурних ресурсів із пропагандистською метою. Однак сучасне розуміння цього терміна є значно ширшим і позитивнішим. Нині культурна дипломатія трактується як процес обміну ідеями, цінностями, традиціями та елементами національної ідентичності, що сприяє розвитку міжнародного співробітництва, взаєморозуміння між народами та зміцненню міжнародного авторитету держави¹⁹.

Культурна дипломатія є важливим інструментом зовнішньої політики держави, який передбачає використання культурних ресурсів для розвитку міжнародних відносин. Вона ґрунтується на застосуванні культурних проявів, мистецтва, освітніх програм і культурних обмінів з метою налагодження контактів між народами, зміцнення взаєморозуміння та подолання

¹⁹ Стасевська О. А., Маланчук І. І. Культурна дипломатія: симбіоз культурного та правового потенціалу. *Право та інновації*. 2021. № 1 (33). С. 90.

міжкультурних бар'єрів. Завдяки таким механізмам держави можуть формувати позитивний міжнародний імідж, розширювати гуманітарну співпрацю та сприяти розвитку мирного діалогу між країнами. У даному аспекті культурна дипломатія виступає ефективним засобом зміцнення міжнародних відносин та взаємної довіри між суспільствами²⁰.

Важливою особливістю культурної дипломатії є те, що вона базується на використанні культурних цінностей, традицій, мистецтва та мови як своєрідного мосту між різними культурами. Через культурні проекти, мистецькі події, освітні програми та наукові обміни держави створюють умови для розвитку міжкультурного діалогу та взаємоповаги. На ефективність культурної дипломатії впливають різні чинники, зокрема пріоритети зовнішньої політики держави, прагнення сформувати позитивний міжнародний імідж, історичні та культурні особливості країни, рівень фінансування культурної політики, популярність національної мови у світі, а також економічні й комерційні інтереси держави²¹.

Культурна дипломатія є складовою ширшої системи публічної дипломатії та тісно пов'язана з концепцією «м'якої сили», оскільки її вплив ґрунтується не на примусі, а на привабливості культурних цінностей і ідей. Основними інструментами її реалізації виступають культурні обміни, міжнародні фестивалі, виставки, концерти, театральні постановки, літературні та освітні програми, діяльність культурних центрів, дипломатичних представництв і міжнародних організацій.

Через такі форми взаємодії культурна дипломатія сприяє розвитку міжнародної співпраці, подоланню стереотипів, зміцненню довіри між державами та формуванню позитивного образу країни на міжнародній арені. Натомість, вона може сприяти розвитку туризму, розширенню економічних

²⁰ Відімска К., Тарасюк Ю. Поняття про культурну дипломатію. *Informational, modern and recent theories of development: The XXI International Scientific and Practical Conference, May 29–31, Madrid, Spain*. С. 271-272.

²¹ Тарасюк Ю. М. Шаглі Г. І. М'яка сила Турецької республіки: культурноосвітній аспект. *Політичне життя*. 2022. № 4. С. 98.

зв'язків та залученню інвестицій, що додатково підсилює її значення у сучасній системі міжнародних відносин²².

Методологічною основою дослідження культурної дипломатії Республіки Польща є загальнонаукові та спеціальні методи, які традиційно використовуються у дослідженнях міжнародних відносин, публічної дипломатії та культурної політики. Робота ґрунтується на принципах історизму, об'єктивності та системності, що дозволяє комплексно розглянути становлення та розвиток культурної дипломатії Польщі як складової її зовнішньої політики. Принцип історизму дає можливість дослідити культурну дипломатію у процесі її історичного розвитку, враховуючи політичні, соціальні та культурні умови різних етапів формування польської державності. Водночас принцип об'єктивності забезпечує неупереджений аналіз наукових джерел, офіційних документів та практик реалізації культурної дипломатії.

Принцип системності дозволяє розглядати культурну дипломатію як комплексний елемент зовнішньополітичної діяльності, що функціонує у взаємозв'язку з іншими напрямками міжнародної політики держави. Особливе значення у дослідженні має історичний метод, який дає змогу простежити еволюцію інституцій культурної дипломатії Польщі, формування її організаційної структури, а також зміну пріоритетів культурної політики держави у різні періоди її розвитку. Завдяки цьому методу стало можливим проаналізувати процес становлення інституцій культурної дипломатії після політичних трансформацій кінця ХХ століття, а також їх роль у формуванні міжнародного іміджу Польщі.

У процесі дослідження застосовано загальнонаукові методи аналізу і синтезу, індукції та дедукції, що дали можливість узагальнити теоретичні підходи до розуміння культурної дипломатії та визначити її роль у системі зовнішньополітичної діяльності Польщі. Метод аналізу використовувався для вивчення наукових концепцій культурної дипломатії, структури її інституцій та

²² Тарасюк Ю. Теоретичні основи та еволюція концепту Public Diplomacy. *Економіка та держава*. 2020. №2 (2). С. 73.

механізмів реалізації у сучасній міжнародній практиці. Синтез, у свою чергу, дозволив об'єднати отримані результати дослідження у цілісну систему знань про особливості функціонування культурної дипломатії Польщі. Індуктивний метод сприяв формуванню узагальнених висновків на основі вивчення конкретних фактів, прикладів і практик культурної дипломатії.

Дедуктивний метод, навпаки, дав змогу застосувати загальні теоретичні положення до аналізу конкретних процесів розвитку культурної дипломатії Польщі. Також використано порівняльний метод, який дозволив проаналізувати особливості реалізації культурної дипломатії Польщі та визначити її місце у системі інструментів «м'якої сили» у міжнародних відносинах. Важливу роль у дослідженні відіграє системний підхід, що дає можливість розглядати культурну дипломатію як складний багаторівневий механізм, який поєднує діяльність державних інституцій, культурних організацій, дипломатичних установ, громадянського суспільства та інших суб'єктів міжнародної культурної співпраці.

Під час дослідження застосовано джерелознавчий метод, який передбачає аналіз наукових праць, офіційних документів, матеріалів державних установ та міжнародних організацій. Завдяки цьому методу було здійснено опрацювання широкого кола джерел, зокрема наукових публікацій, аналітичних звітів, офіційних стратегій культурної політики та матеріалів державних інституцій, що забезпечують реалізацію культурної дипломатії Польщі.

Згадане дозволило більш глибоко дослідити інституційні механізми культурної дипломатії, визначити її основні напрями та інструменти реалізації у міжнародному середовищі. Важливим у роботі є також використання міждисциплінарного підходу, що поєднує елементи політичної науки, історії, культурології та міжнародних відносин. Такий підхід забезпечує всебічний аналіз культурної дипломатії як багатовимірного соціально–політичного явища, що поєднує культурні, комунікаційні та політичні механізми впливу. Застосування міждисциплінарного підходу дозволило комплексно дослідити культурну дипломатію Республіки Польща як інструмент формування

позитивного міжнародного іміджу держави, розвитку міжнародного культурного співробітництва та поширення польських культурних цінностей у світовому просторі²³.

У результаті аналізу понятійно–категоріального апарату дослідження встановлено, що поняття «культура» є складним і багатовимірним явищем, яке охоплює як матеріальні, так і духовні результати діяльності людства. У сучасному науковому розумінні культура розглядається не лише як сукупність традицій, норм і цінностей, а й як важливий чинник формування суспільного розвитку та ідентичності нації. Історична еволюція цього поняття демонструє поступове розширення його змісту – від первинного значення обробітку землі до складної системи духовних і соціальних явищ, що визначають рівень розвитку суспільства. Саме через культуру формується світогляд людини, система суспільних цінностей та механізми взаємодії між різними спільнотами. Відповідно, культура є важливою основою для розвитку міжнародного діалогу та співробітництва.

Аналіз категорій «дипломатія», «публічна дипломатія» та «культурна дипломатія» показав, що культурна дипломатія є важливим елементом сучасної зовнішньої політики держав. На відміну від традиційних форм дипломатичної діяльності, вона ґрунтується на використанні культурних ресурсів, гуманітарних зв'язків та інструментів «м'якої сили». Через культурні обміни, мистецькі події, освітні програми та діяльність культурних інституцій держави мають можливість формувати позитивний міжнародний імідж, розвивати взаєморозуміння між народами та зміцнювати міжнародну співпрацю. Культурна дипломатія також відіграє важливу роль у подоланні стереотипів, розвитку міжкультурного діалогу та поширенні національних культурних цінностей у світовому просторі. У сучасних умовах вона дедалі частіше

²³ Франків А. Мистецькі засоби культурної дипломатії у кризові періоди. *Вісник Львівського університету. Серія мистецтвознавство / Bulletin of the Lviv University. Series of Arts Studies*. 2025. № 27. С. 198.

розглядається як один із ключових інструментів реалізації політики «м'якої сили».

Методологічна база дослідження культурної дипломатії Республіки Польща ґрунтується на використанні комплексу загальнонаукових і спеціальних методів, що дозволяють всебічно дослідити дане явище. Застосування історичного методу дало можливість простежити еволюцію культурної дипломатії Польщі та формування її інституційної системи, тоді як методи аналізу, синтезу, індукції та дедукції сприяли узагальненню теоретичних підходів до її розуміння. Використання порівняльного та системного підходів дозволило розглянути культурну дипломатію як складний багаторівневий механізм, що поєднує діяльність державних інституцій, культурних організацій і громадянського суспільства. Застосування джерелознавчого та міждисциплінарного підходів забезпечило комплексне дослідження культурної дипломатії Польщі як інструменту формування міжнародного іміджу держави, розвитку культурного співробітництва та поширення польських культурних цінностей у міжнародному середовищі.

Таким чином, у першому розділі досліджено теоретико–методологічні засади вивчення культурної дипломатії Республіки Польща та з'ясовано стан наукової розробки цієї проблематики. Аналіз праць зарубіжних, польських і українських науковців показав, що культурна дипломатія Польщі є предметом активного наукового осмислення в контексті публічної дипломатії, політики «м'якої сили», національного брендингу та формування міжнародного іміджу держави. Особлива увага в наукових дослідженнях приділяється інституційним механізмам реалізації культурної дипломатії, ролі культури, освіти, науки, історичної пам'яті та креативних індустрій у зовнішньополітичній діяльності Польщі. Вищевказане свідчить про міждисциплінарний характер проблеми та її значущість для сучасної науки міжнародних відносин.

Проведений аналіз літератури дозволив встановити, що в іноземних дослідженнях культурна дипломатія Польщі розглядається як важливий

елемент ширшої системи публічної дипломатії. Зарубіжні автори наголошують на тому, що Польща активно використовує культурні, освітні, наукові та меморіальні ресурси для зміцнення власного міжнародного авторитету. У працях, присвячених польській моделі культурної дипломатії, підкреслюється роль Польських інститутів, Інституту Адама Міцкевича, програм наукової дипломатії, меморіальних проєктів і заходів, спрямованих на популяризацію польської культури за кордоном. Водночас українські дослідники акцентують увагу на практичному вимірі польської публічної дипломатії, її освітніх і культурних інструментах, а також її впливі на формування позитивного образу Польщі в Україні та в міжнародному середовищі.

З'ясовано, що джерельна база дослідження є достатньо широкою та репрезентативною. Її складають наукові праці українських, польських і зарубіжних авторів, аналітичні звіти, матеріали спеціалізованих наукових видань, а також офіційні документи й інформаційні ресурси державних інституцій Республіки Польща. Важливе значення для дослідження мають матеріали Міністерства закордонних справ Польщі, профільних культурних інституцій, польських наукових журналів і аналітичних центрів. Саме поєднання наукових джерел з офіційними документами дозволяє всебічно дослідити як теоретичні засади, так і практичні механізми реалізації культурної дипломатії Польщі.

У межах другого підрозділу було уточнено понятійно–категоріальний апарат дослідження. Встановлено, що поняття «культура» є багатозначним і охоплює як матеріальні, так і духовні результати людської діяльності, систему цінностей, норм, традицій та моделей поведінки. У свою чергу, дипломатія розглядається як системна мирна діяльність держави у сфері міжнародних відносин, а публічна дипломатія – як форма зовнішньополітичного впливу, орієнтована на іноземну громадськість. На цій основі культурну дипломатію визначено як складову публічної дипломатії, що ґрунтується на використанні культурних ресурсів держави з метою формування позитивного міжнародного

іміджу, розвитку міжкультурного діалогу та зміцнення міжнародного співробітництва.

Дослідження показало, що культурна дипломатія Республіки Польща тісно пов'язана з реалізацією політики «м'якої сили» та національного брендингу. Її ключовими інструментами виступають культурні обміни, освітні програми, наукове співробітництво, меморіальні практики, діяльність культурних інституцій, а також сучасні цифрові засоби комунікації. Через ці механізми Польща поширює власні культурні цінності, підтримує гуманітарні контакти, формує довіру в міжнародному середовищі та посилює свій вплив у світі. Отже, культурна дипломатія постає не лише як допоміжний, а як один із ключових інструментів зовнішньої політики сучасної польської держави.

Методологічна база дослідження визначається поєднанням загальнонаукових і спеціальних методів. Застосування історичного методу дало можливість простежити еволюцію культурної дипломатії Польщі, методів аналізу, синтезу, індукції та дедукції – узагальнити основні теоретичні підходи до її розуміння, а порівняльного та системного підходів – розглянути її як багаторівневий механізм, що об'єднує державні інституції, культурні організації та громадянське суспільство. Використання джерелознавчого й міждисциплінарного підходів забезпечило комплексний розгляд культурної дипломатії Польщі як соціально–політичного та культурного явища. Відповідно, перший розділ створює належне теоретичне й методологічне підґрунтя для подальшого аналізу практичних механізмів і напрямів реалізації культурної дипломатії Республіки Польща.

РОЗДІЛ 2

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

2.1. Організаційна структура культурної дипломатії Республіки Польща

Республіка Польща надає пріоритетного значення розвитку культурної дипломатії, розглядаючи її як один із ефективних інструментів формування позитивного міжнародного іміджу держави. На відміну від традиційних форм дипломатичної діяльності, культурна дипломатія реалізується не лише офіційними представниками держави, а й за участю широкого кола суб'єктів, зокрема громадських організацій, засобів масової інформації, громадян та навіть туристів, що сприяє розширенню каналів комунікації та посиленню впливу Польщі у глобальному інформаційному просторі.

Інституційне забезпечення функціонування культурної дипломатії в Польщі зосереджене в межах Міністерства закордонних справ, де відповідні повноваження розподілені між низкою структурних підрозділів. Зокрема, Департамент стратегії зовнішньої політики визначає стратегічні напрями діяльності держави на міжнародній арені, аналізує довгострокові виклики та формує бачення розвитку зовнішньополітичного курсу. Водночас Департамент публічної та культурної дипломатії спрямовує свою діяльність на посилення присутності Польщі у міжнародному інформаційному середовищі та просування її інтересів через інструменти «м'якої сили».

Важливу роль у реалізації культурної дипломатії відіграє прес-служба Міністерства закордонних справ, яка відповідає за формування інформаційного контенту та його поширення через офіційні вебресурси і цифрові платформи дипломатичних установ Польщі за кордоном. Поряд із цим, Бюро архівів та інформаційного менеджменту забезпечує стандартизацію внутрішніх

комунікацій і контроль за використанням інформаційно–комунікаційних технологій у діяльності дипломатичної служби. Окремим напрямом є діяльність підрозділу, що координує співпрацю з польською діаспорою, забезпечуючи підтримку зв'язків із громадянами Польщі за кордоном та залучення їх до формування позитивного іміджу держави.

До того ж, Управління інформаційних технологій і телекомунікацій відповідає за технічне забезпечення функціонування цифрової інфраструктури, включаючи підтримку телекомунікаційних мереж, доступ до інформаційних баз та створення умов для безпечного обміну даними як у межах міністерства, так і в закордонних дипломатичних установах²⁴.

Інструменти культурної дипломатії Республіки Польща демонструють високу ефективність у зміцненні міжнародних контактів, розвитку соціокультурної взаємодії та просуванні національних інтересів держави на зовнішній арені. Культурна дипломатія як складова «м'якої сили» посідає важливе місце у зовнішньополітичній стратегії Польщі, оскільки сприяє формуванню позитивного міжнародного іміджу, забезпеченню національної безпеки, розширенню комунікацій та підвищенню рівня довіри до держави у світі. Її значення особливо зростає в умовах глобальної конкуренції та інформаційного протистояння.

Організаційна структура культурної дипломатії Польщі базується на діяльності державних інституцій, передусім Міністерства закордонних справ, яке координує зовнішньокультурну політику та визначає її стратегічні напрями. У межах міністерства функціонують відповідні департаменти, зокрема публічної та культурної дипломатії, які забезпечують просування польської культури, мови, науки та освіти за кордоном. Важливу роль відіграють польські інститути, дипломатичні представництва та культурні центри, що

²⁴ Мельник Г. М., Піддобрівна М. В. Цифрова дипломатія Республіки Польща: досягнення і перспективи. *Міжнародні студії викладачів та студентів* / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ: 2021. С. 85-86.

безпосередньо реалізують культурні проєкти і виступають провідниками державної політики у сфері культурної дипломатії.

Реалізація культурної дипломатії Польщі здійснюється за участю широкого кола суб'єктів, серед яких державні органи, наукові установи, культурні організації, громадський сектор та представники польської діаспори. Основними формами цієї діяльності є культурно–мистецькі заходи, освітні та наукові обміни, міжнародні форуми, виставки, фестивалі, а також грантові програми та ініціативи, спрямовані на популяризацію польської культури. Зазначена багаторівнева взаємодія сприяє формуванню позитивного образу держави та розвитку міжнародного співробітництва.

Концептуальні засади діяльності інститутів культурної дипломатії Польщі спрямовані на зміцнення довгострокових міжнародних зв'язків, розвиток креативних індустрій, формування національного бренду та ефективне використання культурного потенціалу у зовнішній політиці. Значна увага приділяється інтеграції культурної дипломатії з інформаційною політикою та економічними інтересами держави, що дозволяє підвищувати інвестиційну привабливість країни та посилювати її позиції у світі.

Практична реалізація культурної дипломатії Польщі знаходить відображення у діяльності численних інституцій та культурних проєктів, які спрямовані на популяризацію польського мистецтва, науки та освіти. Через систему дипломатичних установ, культурних центрів і партнерських організацій створюється ефективна мережа міжнародної культурної взаємодії, що забезпечує зміцнення гуманітарних зв'язків, розвиток міжкультурного діалогу та формування позитивного іміджу Республіки Польща у світі²⁵.

У Республіці Польща організаційна структура культурної дипломатії представлена кількома інституціями з різним підпорядкуванням і функціональним навантаженням. Зокрема, Інститут Адама Міцкевича

²⁵ Губицький Л. В., Мельник Г. М. Реалії української культурної дипломатії в Республіці Польща. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2025. № 16. С. 155-167.

підпорядковується Міністерству культури і відповідає за реалізацію культурних програм та міжнародних проєктів, тоді як Польські інститути діють у системі Міністерства закордонних справ і забезпечують безпосереднє культурне представництво держави за кордоном. Модель, попри її ефективність у використанні інструментів «м'якої сили», характеризується певною складністю координації через розмежування повноважень між відомствами.

Водночас ключову роль у формуванні стратегії публічної та культурної дипломатії відіграє Рада промоції Польщі, яку очолює міністр закордонних справ. Вона забезпечує узгодження діяльності різних державних органів і експертного середовища у сфері просування національного іміджу. При цьому важливо зазначити, що ще до створення сучасних інституцій у Польщі функціонували культурні організації, які частково виконували відповідні функції, що свідчить про поступовий і еволюційний характер становлення системи культурної дипломатії²⁶.

Діяльність Міністерства цифровізації спрямована на розвиток цифрового ринку, телекомунікацій, кібербезпеки, захисту персональних даних, модернізації реєстрів і впровадження електронних послуг. Його компетенція охоплює питання електронного урядування та міжнародного співробітництва у цифровій сфері. Зазначена модель дозволяє поєднувати зовнішньополітичні, інформаційні та технологічні інструменти, формуючи цілісну систему сучасної цифрової присутності держави на міжнародній арені²⁷.

Серед українських інституцій, діяльність яких безпосередньо пов'язана з розвитком польсько–української співпраці в освітній і культурній сферах, важливе місце посідає Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. Вагомого значення набули також укладені угоди про співпрацю між Національною академією педагогічних наук України,

²⁶ Процюк М. В. Публічна і культурна дипломатія як засіб м'якої сили України: запозичені моделі, реальні кроки та стратегічні пріоритети. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2016. № 23 (2). С. 24-25.

²⁷ Матчук Я. Ю. Функціональні характеристики цифрової дипломатії Республіки Польща. *Гілея: науковий вісник*. 2019. № 144 (3). С. 83-84.

Академією спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської та Університетом Марії Кюрі–Склодовської в Любліні. До цього кола взаємодії долучилися й інші польські науково-освітні осередки, зокрема Комітет педагогічних наук Польської академії наук та Академія прикладних наук імені Стефана Баторія у Скерневіце. Дана співпраця свідчить про поступове формування сталої інституційної мережі, у межах якої реалізуються спільні освітні, наукові та культурні ініціативи, що зміцнюють міждержавні зв'язки між Україною та Польщею²⁸.

Важливою формою розвитку цієї співпраці стали наукові форуми, конференції, академічні візити та спільні дослідницькі проєкти. Особливу роль у поглибленні взаємодії відіграють польсько–українські й українсько–польські форуми, що проводяться з 2005 року та об'єднують науковців, освітян і представників академічних установ двох країн. Значний внесок у систематизацію здобутків цієї співпраці зроблено через видання бібліографічного покажчика «Освіта і педагогічна наука України і Польщі. 2005–2024», у якому вперше впорядковано законодавчі акти, нормативно–правові документи, наукові праці та дисертаційні дослідження з означеної проблематики²⁹.

У цьому ж контексті варто відзначити наукову працю Н. Ничкало, присвячену традиціям і новим тенденціям співпраці українських і польських педагогів, яка розкриває глибину духовних, інтелектуальних і професійних зв'язків між двома науковими спільнотами³⁰.

Після 2022 року польсько–українська співпраця в освітньо–культурній сфері набула нового змісту, зумовленого повномасштабною війною. Польські

²⁸ Шостачук Т. В. Україна та Республіка Польща: освітньо-культурні зв'язки в часи війни. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2025. № 4 (6). С. 12-14.

²⁹ Освіта і педагогічна наука України і Польщі. 2005–2024 = Edukacja i nauka pedagogiczna Ukrainy i Polski. 2005–2024: бібліогр. покажч. / передмова: Я. Лащик, Н.Ничкало, Л. Березівська; упоряд.: Л. Пономаренко, Н. Кропочева, Т. Павленко; наук. ред. Л.Березівська; бібліогр. ред.: Л. Пономаренко]; НАПН України, ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського. Київ: Юрка Любченка; Варшава; Вінниця, 2024. 446 с.

³⁰ Ничкало Н. Г. Традиції і нові тенденції у співпраці вчених-педагогів України і Польщі. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. № 4 (1). С. 1–15.

та українські державні, наукові й культурні інституції активізували зусилля для підтримки українських учнів, студентів, науковців, митців і культурних установ. У Польщі було проведено низку міжнародних конференцій, присвячених освіті українських дітей, міжкультурному навчальному середовищу, проблемам війни та викликам для освітян і науковців.

Водночас органи державної влади Польщі започаткували практичні механізми допомоги: від нормативного врегулювання навчання українських дітей у польській системі освіти до фінансування наукових програм, підтримки українських дослідників, організації освітніх і культурних платформ, а також розширення академічної мобільності, що дало змогу перетворити освітньо-культурну співпрацю на важливий чинник гуманітарної солідарності та підтримки України.

У межах організаційної структури культурної дипломатії Республіки Польща особливу роль відіграють державні інституції культури, міністерства, наукові центри та спеціалізовані установи, які забезпечують допомогу українській культурі й освіті. Міністерство культури та національної спадщини Польщі, Національний інститут спадщини, Інститут імені Адама Міцкевича, Національний інститут музики та танцю, Театральний інститут імені Збігнева Рашевського, галерея «Захента» та інші інституції не лише підтримують українських митців і культурні організації, а й створюють умови для резиденцій, виставок, концертів, творчих стипендій і програм збереження культурної спадщини.

Окреме значення має співпраця у сфері оцифрування української культурної спадщини, документування збитків, завданих агресією росії, та популяризації українського мистецтва в польському публічному просторі. Усе це дає підстави розглядати польсько-українське освітньо-культурне партнерство як важливу складову сучасної культурної дипломатії Польщі, що

поєднує гуманітарну підтримку, академічну взаємодію та стратегічний міжнародний діалог³¹.

Отже, організаційна структура культурної дипломатії Республіки Польща є комплексною системою, що поєднує діяльність державних інституцій, дипломатичних установ і громадських організацій, спрямовану на формування позитивного міжнародного іміджу, просування національних інтересів і розвитку міжнародного співробітництва, зокрема у взаємодії з Україною в умовах сучасних викликів.

2.2. Завдання і можливості культурної дипломатії Польщі

У польській науковій думці значна увага приділяється розмежуванню понять «м'якої сили» та публічної дипломатії, а також їх співвідношенню з національним брендингом. Зазначається, що хоча окремі підходи акцентують увагу саме на брендингу держави, більшість дослідників розглядає публічну дипломатію як ширше поняття, що передбачає системний і довгостроковий процес формування позитивного іміджу країни на міжнародній арені. На відміну від брендингу, який зосереджується на виокремленні унікальних характеристик держави, публічна дипломатія може використовуватися також у межах інтеграційних процесів, зокрема для підтримки вступу держав до міжнародних організацій.

Водночас підкреслюється, що публічну дипломатію не слід ототожнювати з пропагандою, маркетинговим просуванням чи паблік рилейшнз, оскільки її основною метою є не короткостроковий ефект, а формування тривалого позитивного сприйняття держави у світі. У цьому контексті інструменти «м'якої сили» розглядаються як такі, що можуть мати як

³¹ Шостачук Т. В. Україна та Республіка Польща: освітньо-культурні зв'язки в часи війни. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2025. № 4 (6). С. 14-18.

ситуативний, так і стратегічний характер, однак саме публічна дипломатія забезпечує їх системність і узгодженість.

Загалом у польській науковій традиції відсутній єдиний підхід до трактування «м'якої сили» та її складових, що зумовлює існування різних, інколи протилежних позицій щодо ролі публічної та культурної дипломатії, брендингу чи інформаційної політики. Водночас як польські, так і українські дослідники сходяться на тому, що ефективна зовнішня політика держави має ґрунтуватися на комплексному використанні всього спектра інструментів «м'якої сили», що дозволяє забезпечити національні інтереси та зміцнити міжнародні позиції держави³².

Культурна дипломатія Республіки Польща є важливою складовою її публічної політики та тісно пов'язана з особливостями державного устрою і зовнішньополітичної стратегії. Вона формувалася під впливом спільного історико-культурного досвіду регіону, а також значно активізувалася в період європейської інтеграції, що сприяло інституціоналізації публічної дипломатії та закріпленню її в діяльності Міністерства закордонних справ. Саме МЗС виступає ключовим координатором культурної дипломатії, що зумовлює централізований характер польської моделі.

Характерною рисою польської культурної дипломатії є тісна взаємодія державних органів із культурними інституціями, науковими установами та громадським сектором. Основна мета цієї діяльності полягає у популяризації польської культури, науки та суспільного життя на міжнародній арені, водночас враховується специфіка країн, у яких реалізуються відповідні культурні програми. Польща активно використовує інструменти «дипломатії спадщини», розвиває наукову дипломатію через міжнародні дослідження, академічні обміни та освітні програми, а також стимулює культурні заходи як усередині країни, так і за її межами.

³² Процюк М. В., Марусик Т. В. Основні підходи до розкриття змісту поняття «м'яка сила» та її інструментів у науковій думці сучасної Польщі. *Actual Problems of International Relations*. 2015. № 2 (126). С. 50-51.

Особливістю польської моделі є поєднання централізованого управління з активним залученням партнерських організацій і неурядового сектору, що дозволяє ефективно реалізовувати культурні ініціативи та забезпечувати широку міжнародну присутність. Такий підхід сприяє формуванню позитивного іміджу держави, зміцненню її культурного впливу та розвитку міжнародного співробітництва, що робить культурну дипломатію Польщі важливим інструментом реалізації національних інтересів у сучасному світі³³.

На початку XXI ст. культурна дипломатія Республіки Польща набула активного розвитку, поєднуючи державну підтримку з динамічним залученням недержавного сектору. Її реалізацію забезпечують насамперед Міністерство культури і національної спадщини та Міністерство закордонних справ, у структурі якого функціонує Департамент публічної і культурної дипломатії, що визначає стратегічні напрями та координує міжнародну культурну діяльність. Важливу роль у практичному втіленні політики відіграють Польські інститути та інші культурні центри, які сприяють популяризації польської мови, культури й національних цінностей за кордоном.

Культурна дипломатія Польщі поєднує інструменти класичної та публічної дипломатії й виступає як засіб реалізації зовнішньої політики та розвитку міжкультурного діалогу. Її ефективність значною мірою забезпечується активною участю недержавних організацій, освітніх програм і підготовкою фахівців у сфері культурної дипломатії. У цьому контексті польська модель демонструє, що культурна дипломатія є не лише інструментом міжнародного впливу, а й важливим чинником формування позитивного іміджу держави та розширення її гуманітарної присутності у світі³⁴.

В Республіці Польща культурна дипломатія через креативні індустрії виступає важливим інструментом міжкультурної взаємодії, міжнародної

³³ Сендецький А. Культурна дипломатія XXI ст. України і Польщі: спільні та відмінні ознаки. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2023. № 157. С. 125-126.

³⁴ Шемаєва Г. В. Місце культурної дипломатії в міжнародних відносинах. *Вісник Харківської державної академії культури*. Серія: Соціальні комунікації. 2018. № 52. С. 77-78.

репрезентації держави та просування її національних інтересів. Особливу роль у цьому процесі відіграють культурна спадщина, мистецтво, дизайн, мода, кіно, музика, театр, література, гастрономічна культура, музейна справа, народні промисли, медіа та різноманітні креативні проекти. Саме через ці сфери Польща формує впізнаваний культурний образ у світі, популяризує власні традиції та водночас демонструє відкритість до міжнародного культурного діалогу.

Одним із важливих напрямів польської культурної дипломатії є представлення національного мистецтва і дизайну, а також розвиток сучасних креативних практик. Організація виставок, фестивалів, театральних постановок, концертів, кінопоказів, літературних подій та модних заходів сприяє поширенню знань про польську культуру серед іноземної аудиторії. Значний ефект має і просування польської гастрономічної спадщини, яка через фестивалі, дегустації та культурні презентації стає елементом позитивного міжнародного іміджу держави. Усе це дозволяє поєднувати традиційні культурні надбання з сучасними підходами до міжнародної комунікації.

Важливе місце у культурній дипломатії Польщі займає музика, театр і кіно як універсальні засоби культурного впливу. Польські музичні та театральні колективи, кіномистецькі ініціативи, міжнародні фестивалі й творчі турне забезпечують знайомство світової спільноти з польською історією, культурою та сучасними суспільними процесами. Через кінематограф, сценічне мистецтво та музичну культуру Польща не лише розкриває власну культурну самобутність, а й зміцнює міжнародні зв'язки, формує позитивне сприйняття держави та підтримує міжкультурне порозуміння.

Окремого значення набуває використання культурної спадщини, музейних проєктів, літературних ініціатив і народних промислів як складових культурної дипломатії. Польща активно залучає історичну пам'ять, видатних діячів культури, національні символи й локальні мистецькі традиції до процесу міжнародної репрезентації. Вказане сприяє збереженню культурної тяглості, поширенню знань про польську ідентичність та створенню платформ для

міжнародного культурного обміну. Водночас креативні індустрії дозволяють осучаснювати ці форми презентації, поєднуючи спадщину з новими технологіями та актуальними форматами комунікації³⁵.

У сучасних міжнародних відносинах культурна дипломатія Республіки Польща спрямована на розвиток міжкультурної комунікації, гуманітарного співробітництва та зміцнення партнерських зв'язків, зокрема з Україною. Її завдання полягає у створенні платформ для культурного, наукового й освітнього обміну, що базуються на демократичних цінностях, взаємній повазі та збереженні спільної історико-культурної спадщини. Важливим підґрунтям такої співпраці стали положення двосторонніх документів, які визначили стратегічні напрями культурної взаємодії між державами.

Одним із ключових завдань культурної дипломатії Польщі є формування стійкого міждержавного діалогу через мистецтво, науку та освіту. Реалізація цього завдання відбувається шляхом організації культурних заходів, виставок, фестивалів, кінопоказів і творчих проєктів, які сприяють взаємному пізнанню культур та зміцненню довіри між народами. Такі ініціативи дозволяють не тільки популяризувати польську культуру за кордоном, а й створювати простір для відкритого обміну ідеями та досвідом.

Практичні можливості культурної дипломатії Польщі яскраво проявляються у діяльності дипломатичних установ, зокрема консульств, які є осередками культурного життя. Організація днів культури, підтримка національних громад, проведення мистецьких виставок і спільних культурних заходів із залученням українських і польських митців сприяють активізації міжкультурного діалогу. Зазначені напрями дозволяють розширювати гуманітарну співпрацю та забезпечує сталу присутність польської культури в Україні.

³⁵ Плецан К. Універсальні закономірності виникнення, еволюції і функціонування культурної дипломатії в структурі механізму розвитку креативних індустрій України. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 70, том 2. С. 8-10.

Важливим напрямом є також збереження та відновлення спільної культурно-історичної спадщини, що розглядається як пріоритетне завдання культурної дипломатії. Польща активно підтримує ініціативи, спрямовані на охорону пам'яток, розвиток історичних досліджень і популяризацію спільного минулого. У цьому контексті значну роль відіграє залучення державних інституцій, громадських організацій та меценатів, що дозволяє перевести культурний діалог у практичну площину³⁶.

Резюмуючи, культурна дипломатія Республіки Польща є комплексним і стратегічно спрямованим інструментом реалізації зовнішньої політики, що поєднує механізми публічної дипломатії, «м'якої сили» та національного брендингу. Її основними завданнями є формування позитивного міжнародного іміджу держави, розвиток міжкультурного діалогу та зміцнення гуманітарного співробітництва. Водночас широкі можливості польської моделі зумовлені поєднанням централізованого управління, активної участі культурних інституцій і недержавного сектору, а також ефективним використанням креативних індустрій. Даний аспект забезпечує Польщі стійку культурну присутність у світі та сприяє зміцненню її міжнародних позицій.

2.3. Механізми реалізації проєктів культурної дипломатії Республіки Польща

Важливим напрямом культурної дипломатії є підтримка літературних проєктів і книговидання. Література є одним з ефективних інструментів культурного впливу та міжкультурної комунікації. Особливе значення мають перекладацькі ініціативи, адже переклад забезпечує безпосередній діалог між

³⁶ Чарських І., Шкарпітна О. Перспективи україно-польської дипломатії у сфері збереження спільної культурно-історичної спадщини. *Травневі студії: історія, політологія, міжнародні відносини. Серія: Історія. Міжнародні відносини.* 2020. С. 36.

культурами, сприяє глибшому взаєморозумінню та поширенню інтелектуальних ідей.

Одним із ключових інструментів популяризації польської літератури в Україні є проєкт «Переклад сучасної польської наукової літератури та есеїстики українською мовою», започаткований у 2006 році Польським Інститутом спільно та Міжнародним фондом «Відродження». Його реалізація через щорічні конкурси для українських видавництв сприяє перекладу та виданню книг сучасних польських авторів, що забезпечує їх доступність у книгарнях та бібліотеках, а також стимулює розвиток перекладацької та видавничої діяльності³⁷.

Акцент у реалізації культурної дипломатії Польщі робиться саме на реалізації масштабних міжнародних проєктів, які є основним інструментом формування позитивного іміджу держави. Такі проєкти охоплюють організацію культурних подій світового рівня – фестивалів, виставок, концертів, кінопоказів, літературних програм і тематичних культурних сезонів, що презентують Польщу як сучасну європейську державу з багатою культурною спадщиною.

Особливу роль відіграють довгострокові проєкти Інституту Адама Міцкевича, які спрямовані на системне просування польської культури за кордоном. Серед них – комплексні програми участі Польщі у міжнародних культурних подіях, організація «років культури» Польщі в інших країнах, підтримка перекладацьких ініціатив, а також реалізація міждисциплінарних проєктів, що поєднують мистецтво, науку та креативні індустрії. Такі ініціативи дозволяють не лише презентувати культурні досягнення, а й формувати довготривалі партнерства.

Грантові та конкурсні проєкти стимулюють участь митців, культурних менеджерів і організацій у міжнародній співпраці. Через фінансову підтримку

³⁷ Розумна О. П. Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи: аналіт. доп. / О. П. Розумна. Київ, 2016. С. 11-12.

та програмні ініціативи створюються умови для реалізації інноваційних культурних ідей, розвитку культурного обміну та залучення нових аудиторій. У результаті саме проєктний підхід забезпечує гнучкість, ефективність і динамічний розвиток культурної дипломатії Польщі³⁸.

Інструменти публічної дипломатії активно реалізуються не лише на національному рівні, а й у межах регіональних ініціатив, зокрема Вишеградської групи, де ключовий акцент зроблено на проєктній діяльності. Основним механізмом є Міжнародний Вишеградський фонд, який фінансує спільні культурні, освітні, наукові та молодіжні проєкти, спрямовані на зміцнення співпраці між країнами Центральної та Східної Європи. Саме через грантові програми, фестивалі, конференції, літні школи та академічні обміни формується позитивний імідж регіону та розвивається міжкультурний діалог.

Особливе значення мають масштабні проєкти, такі як Програма Східного партнерства V4EaP, що передбачає фінансування досліджень, освітніх ініціатив і мобільності у країнах Східної Європи, включаючи Україну. Важливим прикладом є також Вишеградська літня школа – міжнародна освітньо-культурна програма, яка об'єднує студентів, науковців і молодих фахівців, сприяючи поширенню знань про регіон та його культурну спадщину. Крім того, фонд підтримує тисячі грантових проєктів, стажувань і програм академічної мобільності, що забезпечує довготривалий ефект у розвитку гуманітарного співробітництва.

Такий проєктний підхід є характерним і для Польщі, яка активно інтегрує культурну дипломатію в регіональні ініціативи. Через участь у спільних програмах, грантових конкурсах і культурних заходах Польща не лише просуває власну культуру, а й формує спільний позитивний образ Центральноєвропейського регіону. Водночас значна кількість інституцій,

³⁸ Jurkiewicz-Eckert, D. The Polska Brand as a Challenge for Polish Cultural Diplomacy. Old Determinants, New Strategies. *Yearbook of Polish European Studies*. 2014. Vol. 17. P. 259–291.

залучених до цієї діяльності, зумовлює потребу в ефективній координації, що є важливим викликом для підвищення результативності публічної дипломатії³⁹.

Міста Польщі та України почали активно розвивати практику «дипломатії міста» лише з початку 1990-х років, що стало наслідком демократичних трансформацій і відходу від централізованого контролю. Відтоді було укладено численні угоди про партнерство, насамперед між такими містами, як Львів, Київ, Івано-Франківськ, Дніпро, Чернівці, Суми та польськими центрами – Варшава, Краків, Вроцлав, Лодзь, Гданськ, Щецин, Люблін. Хоча формально кількість таких угод є значною, ефективність співпраці значною мірою залежить від реалізації конкретних проєктів, які наповнюють ці зв'язки реальним змістом.

Найбільш поширеною формою взаємодії стали саме культурні проєкти. Зокрема, у Львові з 2012 року реалізується «Фестиваль партнерства», ініційований Генеральним консульством Польщі, який об'єднує міста-побратими через спільні культурні події. У Дніпрі та Щецині щорічно проводиться проєкт «Знайомтесь, міста-побратими», приурочений до Всесвітнього дня споріднених міст. У Любліні відбувається масштабний культурний проєкт «Ніч культури», що активно залучає українських учасників. У Вроцлаві реалізуються ініціативи «Калейдоскоп культур» та «Вроцлавська куця», спрямовані на інтеграцію української культури в польський культурний простір.

Важливе місце посідають також виставкові та мистецькі проєкти. Наприклад, у межах ініціативи «Міжнародна творча майстерня» було налагоджено співпрацю між Саноком і Одесою через організацію спільних художніх виставок. Значну роль відіграють кінематографічні проєкти: фестиваль документального кіно Lampra.doc охопив кілька українських міст, тоді як українські фільми демонструвалися у Варшаві. Регулярно проводяться

³⁹ Трофименко М. В. Публічна дипломатія Вишеградської групи. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Історія. Політологія.* 2019. Вип. 24. С. 300–306.

«Дні польського кіно» у Києві, Львові та інших містах, що сприяє культурному обміну.

Окремим напрямом є проекти в межах Єврорегіонів. У Єврорегіоні «Буг» реалізовано проєкт «Культурна співпраця Любліна, Бреста, Луцька», а також ініціативу «Шляхи Гедиміновичів», спрямовану на популяризацію спільної історії. У межах Єврорегіону «Карпати» впроваджується проєкт «Фортеці Перемишля» та низка програм зі збереження культурної спадщини Карпатського регіону. Ці проєкти мають транскордонний характер і сприяють формуванню спільного культурного простору.

Загалом саме проєктний підхід є основою «дипломатії міста» між Польщею та Україною. Фестивалі, виставки, кінопроєкти, форуми, конгреси (зокрема Конгрес ініціатив Східної Європи) та освітні програми формують сталу мережу контактів між містами. Попри наявні проблеми координації та недостатню інтеграцію українських міст у міжнародні муніципальні мережі, реалізація спільних проєктів демонструє значний потенціал для подальшого розвитку культурної дипломатії та зміцнення двосторонніх відносин⁴⁰.

Сучасна україністика в Польщі розвивається не лише через діяльність університетських кафедр і наукових осередків, а й завдяки великій кількості освітніх, мовних, медійних та культурно-просвітницьких проєктів. Польща нині посідає провідне місце серед європейських країн за кількістю інституцій, що займаються українськими студіями, а також за масштабом практичних ініціатив, спрямованих на підтримку української мови, культури та національної ідентичності. Особливої ваги ці процеси набули після 2022 року, коли через масову міграцію українців до Польщі зросла потреба у створенні нових шкіл, освітніх платформ, мовних курсів і медійних ресурсів.

Серед найбільш помітних освітніх проєктів варто виокремити школу «Материнка» у Варшаві, що діє за підтримки громадської організації

⁴⁰ Бабій І. Р., Богінська І. В. Потенціал «дипломатії міста» в українсько-польських відносинах: механізми та форми реалізації. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2020. № 2 (12). С. 13-15.

«Український центр освіти», а також проєкт «Перша українська школа в Польщі», відкритий у межах ініціативи «Незламна Україна», філії якої працюють у Варшаві, Кракові та Вроцлаві. Важливу роль також відіграють українські навчальні заклади в Білому Борі, Ґурові–Ілавецькому, Перемишлі, Бартошицях, Ґданську, Познані, Катовіце та Лодзі. Поряд із цим активно функціонують суботні й недільні школи, зокрема Українська суботня школа у Варшаві Фонду «Наш вибір», а також освітні осередки у Вроцлаві та Любліні. Ці проєкти не лише забезпечують навчання українською мовою, а й допомагають зберігати культурну пам'ять і національну ідентичність українських дітей у Польщі.

Вагомим напрямом є університетські та наукові проєкти. У Варшавському університеті реалізуються програми «Європейські українознавчі студії», міжуніверситетські лекції «Українська мова: вчора і сьогодні» та «Ідентичність. Література. Медіа», а також англomовний цикл *Ukrainian Studies Network*. Щороку організуються зимові школи «Україна в центрі досліджень: нові тенденції та виклики», «Соціальні виклики сучасної гуманітаристики», школа «U2 Ukraine» у співпраці з Університетом Альберти, студентські конференції та майстер–класи. У Вроцлавському університеті відбувається щорічна конференція «Про Україну інтердисциплінарно у Вроцлавському університеті», а в Познані кафедра українознавства розвиває освітні й наукові програми з української філології та видає журнал *Studia Ukrainica Posnaniensia*. До важливих культурно-наукових ініціатив належить і антологія «Країна свого слова», видана Підляським науковим інститутом у Більську на Підляшші.

Окрему роль відіграють медійні та мовно-освітні проєкти. У Польщі почала діяти українськомовна міжнародна платформа *Sestry*, що працює українською, польською та англійською мовами й орієнтується на українців у вимушеній міграції та міжнародну аудиторію. Паралельно було створено журнал «Ревелейшн» і радіoproграму «Ревелейшн» на варшавському IMI Radio. У мовно-освітній сфері важливе значення має проєкт «Мовні», спрямований на

підтримку переходу українців з російської мови на українську в еміграції. Значний попит мають також онлайн-ресурси *Ukrainianki.online* та *Ukrainian Lessons*, які після 2022 року зафіксували різке зростання польської аудиторії. Усе це свідчить про те, що в Польщі україністика дедалі більше розвивається через практичні проекти, які поєднують освіту, медіа, культуру й міжкультурну комунікацію.

Важливою складовою цього процесу є і перекладацько-літературні ініціативи, які відкривають польському читачеві сучасну Україну. До таких належить добірка «100 книжок, які допоможуть зрозуміти Україну», укладена Українським ПЕН у співпраці з медіа «Сенсор». Значна частина цих видань доступна польською мовою, зокрема твори Оксани Забужко, Сергія Жадана, Юрія Андруховича, Софії Андрухович, Тетяни Малярчук, Юрія Винничука та інших авторів. Саме через подібні книжкові, освітні, медійні й академічні проекти україністика в Польщі перетворюється на важливий простір міжкультурного діалогу, у межах якого українська мова, література, історія та культура набувають дедалі ширшого міжнародного звучання⁴¹.

У підсумку, систематизація проектів культурної дипломатії Республіки Польща дає підстави стверджувати, що її основою є саме проектний підхід, який охоплює літературні, освітні, наукові, мистецькі, грантові, міські та регіональні ініціативи. Через діяльність Польського інституту, Інституту Адама Міцкевича, Міжнародного Вишеградського фонду, партнерства міст, єврорегіональні програми та підтримку україністики в Польщі реалізується широкий спектр культурних, перекладацьких, академічних і комунікаційних проектів. Саме така багаторівнева система дозволяє Польщі ефективно просувати власну культуру, зміцнювати міжнародний імідж, розвивати міжкультурний діалог і водночас поглиблювати польсько–українське співробітництво.

⁴¹ Черемська О., Сухенко В., Сметана І. Україністика в Польщі на сучасному етапі: стан і статус. *Сучасні проблеми та виклики, спричинені війною в Україні*: монографія. Ольштин-Львів, 2025. С. 232-243.

Таким чином, культурна дипломатія Республіки Польща є важливим і ефективним інструментом реалізації зовнішньої політики, який поєднує культурні, освітні, інформаційні та комунікаційні ресурси держави. Вона спрямована не лише на популяризацію національної культури, а й на формування позитивного міжнародного іміджу, зміцнення міждержавних зв'язків і розширення гуманітарної співпраці.

Організаційна структура культурної дипломатії Польщі характеризується системністю та багаторівневістю. Ключову роль відіграють державні інституції, зокрема Міністерство закордонних справ, Польський інститут та Інститут Адама Міцкевича, які координують і реалізують культурні ініціативи за кордоном. Водночас значну частину функцій виконують недержавні організації, культурні фонди та освітні установи, що забезпечує гнучкість і динамічність цієї системи.

Зміст і спрямованість культурної дипломатії Польщі визначаються її основними завданнями, серед яких особливе місце посідають популяризація польської культури, мови та історії, підтримка міжкультурного діалогу, розвиток освітнього та наукового співробітництва, а також формування позитивного образу держави у світі. Важливою складовою є також підтримка демократичних цінностей і просування європейських стандартів у міжнародному середовищі.

Встановлено, що можливості культурної дипломатії Польщі значною мірою розширюються завдяки активному використанню проєктного підходу. Реалізація культурних, освітніх і наукових проєктів дозволяє ефективно залучати міжнародну аудиторію, адаптувати інструменти впливу до конкретних умов і досягати довготривалих результатів у сфері гуманітарної співпраці.

Особливе значення у структурі культурної дипломатії мають перекладацькі та літературні проєкти, які забезпечують поширення польської культури через книжкову продукцію та інтелектуальний обмін. Такі ініціативи сприяють формуванню культурного простору взаєморозуміння, а також зміцнюють позиції польської культури на міжнародній арені.

Важливим напрямом є також реалізація масштабних міжнародних культурних проєктів, що охоплюють фестивалі, виставки, кінопокази, концертні програми та культурні сезони. Вони є дієвим засобом презентації Польщі як сучасної європейської держави та сприяють встановленню стійких культурних контактів із різними країнами.

Значну роль відіграють регіональні та транскордонні ініціативи, зокрема в межах Вишеградської групи та єврорегіонів, а також проєкти «дипломатії міст». Саме через партнерства між містами, реалізацію спільних культурних і освітніх програм, фестивалів і форумів формується практичний рівень міжнародної співпраці та міжкультурної взаємодії.

Реалізація проєктів культурної дипломатії Польщі свідчить про її комплексний і динамічний характер. Поєднання інституційної підтримки, проєктного підходу та широкого спектра культурних ініціатив забезпечує ефективне просування національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету держави та розвиток сталого міжкультурного діалогу.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

3.1. Стратегія реформування культурної дипломатії Республіки Польща

Реформування культурної дипломатії крізь призму польської моделі передбачає перехід від суто репрезентативних заходів до стратегічного управління національним брендом. Структура МКІНС демонструє, як культурні активи стають інструментом зовнішнього впливу завдяки чіткій спеціалізації департаментів.

Ключовим елементом такої реформи є Департамент міжнародного співробітництва, який інтегрує роботу профільних інституцій (як–от Інститут Адама Міцкевича) у єдину мережу. Даний аспект дозволяє синхронізувати виставкову діяльність, літературні переклади та мистецькі резиденції із загальнодержавними цілями. Важливо, що охорона пам'яток і реституція культурних цінностей також спрямовані на міжнародний рівень, що зміцнює правовий авторитет країни та захищає її історичну ідентичність.

Важливим аспектом модернізації є цифровізація та робота з мас–медіа. Департамент інтелектуальної власності та Інформаційний центр забезпечують просування національного контенту (зокрема кіно) на міжнародні ринки, створюючи привабливий та сучасний образ держави. Фінансова прозорість, яку гарантують спеціалізовані бюро та аудит, робить таку систему стійкою до зовнішніх викликів і привабливою для міжнародного партнерства⁴².

⁴² Гончаренко Н. К., Гриценко О. А., Демещенко В. В. Інституційний аспект державної культурної політики в країнах Європейського Союзу та його уроки для реформування системи забезпечення розвитку культури в Україні. *Культурологічна думка*. 2018. № 13. С. 65-67.

Співробітництво з Україною в межах реформування польської культурної дипломатії базується на моделі стратегічного патронату та спільного інституційного розвитку. Польща є активним транслятором європейських стандартів через спільні проекти у сферах охорони культурної спадщини, музейної справи та мистецької освіти. Використовуючи п'ять типів управління – від геополітичного до інституційного – польська сторона сприяє залученню України до європейських програм і фондів, водночас реалізуючи масштабні ініціативи через мережу своїх профільних інститутів. Вказана взаємодія дозволяє синхронізувати зусилля обох держав у протидії гібридним загрозам та зміцнювати спільний культурний простір, що є фундаментальною умовою для демократичної консолідації та повноправної інтеграції України в європейську політичну систему.

Реформування культурної дипломатії Республіки Польща базується на стратегічному поєднанні внутрішнього інституційного потенціалу із зовнішньополітичними пріоритетами. Замість розпорошеної активності різних відомств, польська модель демонструє консолідацію ресурсів у межах однієї структури, де культурні активи перетворюються на дієвий інструмент «м'якої сили».

Центральним координатором цього процесу є спеціалізований підрозділ із міжнародного співробітництва. Він не лише виконує представницькі функції, а й керує мережею профільних інституцій, таких як Інститут Адама Міцкевича чи Міжнародний центр культури. Вказане дозволяє синхронізувати виставкову діяльність, літературні переклади та мистецькі резиденції із загальнодержавними цілями, створюючи цілісний і впізнаваний національний бренд на світовій арені.

Важливою складовою реформ є залучення європейських фондів для модернізації культурної інфраструктури. Даний пункт не лише зміцнює внутрішній сектор, а й підвищує міжнародний престиж держави, демонструючи її здатність ефективно впроваджувати стандарти Євросоюзу. Крім того, активна

робота у сфері охорони пам'яток і реституції цінностей зміцнює правовий авторитет країни та захищає її історичну ідентичність у глобальному контексті.

Модернізація також охоплює цифровізацію та просування національного аудіовізуального контенту. Через нагляд за кіноіндустрією та інтелектуальною власністю держава забезпечує присутність сучасного польського мистецтва в міжнародному медіапросторі. Прозорість фінансових механізмів та внутрішній аудит роблять цю систему стійкою до зовнішніх викликів і привабливою для міжнародного партнерства, що є ключовим для утвердження суб'єктності в європейському політичному просторі⁴³.

Інтенсивна присутність українських акторів та театральних колективів у мистецькому ландшафті Польщі сьогодні є одним із найбільш релевантних індикаторів дієвості оновленої моделі польської культурної дипломатії. Дана активність є результатом не лише формальних урядових стратегій, а й глибокої мережі особистісних контактів, які часто випереджають офіційні протоколи, створюючи живий простір для взаємодії. У межах реформування польського профільного міністерства така співпраця дозволяє на практиці перевірити ефективність п'яти типів управління – від геополітичного до інституційного, – де культура стає головним майданчиком для подолання історичних бар'єрів та формування спільного європейського майбутнього.

Динаміка театального обміну наочно демонструє як сильні, так і слабкі сторони: з одного боку, успішні спільні постановки та гастролі свідчать про високий рівень інституційної довіри та здатність польських структур (таких як профільні департаменти та інститути) оперативно реагувати на запити українських партнерів. З іншого боку, будь-які логістичні чи фінансові перешкоди в цій сфері стають лакмусовим папірцем, що висвітлює прогалини в законодавстві або недостатність наявних стимулів для довгострокової інтеграції. Відповідно, український мистецький чинник у Польщі

⁴³ Слова Т. А. Польсько-українське стратегічне партнерство у фокусі наукових досліджень: тенденції, виклики, перспективи. Polish-ukrainian strategic partnership in the focus of scientific research: trends, challenges, prospects. *Регіональні студії*. 2025. № 42. С. 75-76.

перетворюється на стратегічний інструмент «м'якої сили», що не лише збагачує локальну сцену, а й є двигуном для подальшої демократичної консолідації та зміцнення суб'єктності обох держав у глобальному культурному контексті⁴⁴.

У межах реформування культурної дипломатії особливої ваги набуває переосмислення ролі діаспори як стратегічного суб'єкта зовнішньої політики. Ефективна модернізація цього напряму вимагає від держави відмови від спорадичних заходів до «круглих дат» на користь системної координації. Ключовим інструментом тут постає інформаційний вплив через залучення «лідерів думок» – науковців, журналістів та активістів, які здатні транслювати наративи як у польському медіапросторі, так і на рівні Європейського Союзу⁴⁵.

Водночас польський досвід підсвічує складну дилему між єдиною «культурною політикою» та множинними «культурними політиками», що виникає внаслідок глибокої децентралізації та передачі повноважень органам місцевого самоврядування. Попри розвинену демократичну модель, польські дослідники зазначають, що в країні й надалі існують тенденції до ідеологічного підпорядкування мистецтва політикам різних рівнів, що робить термін «культурна політика» ближчим до реалій, ніж плюралістичний ідеал. Така ситуація вимагає від державних інституцій постійного балансування між адміністративним впливом та підтримкою творчої свободи, щоб зберегти національну ідентичність в умовах глобалізації та забезпечити ефективне представлення польських інтересів у світі⁴⁶.

Отже, реформування культурної дипломатії Республіки Польща базується на стратегічній консолідації інституційних ресурсів у межах Міністерства

⁴⁴ Сендецький А. Культурно-мистецький діалог українських театрів на сторінках польської періодики початку XXI століття. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: філософія, культурологія, соціологія. Збірник наукових праць.* 2022. Вип. 23. С. 131-132.

⁴⁵ Таран Я. А. Українська діаспора республіки Польща та її роль у демократичному розвитку сучасної України: дис. ... здоб. наук. ст. к.п.н. (докт. філос.): 23.00.02. Київ, 2018. С. 149-153.

⁴⁶ Шевченко М. Культурна політика України в умовах євроінтеграції: дилеми та виклики. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти.* 2019. № 3. С. 218-219.

культури та національної спадщини, що дозволяє трансформувати мистецькі активи у дієвий інструмент «м'якої сили». Ключовим елементом моделі є перехід від спорадичних заходів до системного управління національним брендом через мережу спеціалізованих інституцій, залучення європейських фондів та цифровізацію контенту. У польсько-українському контексті ця стратегія реалізується через модель патронату та активне залучення діаспори як медіатора, що забезпечує синхронізацію зусиль у протидії гібридним загрозам та утвердження спільної суб'єктності в європейському просторі.

3.2. Роль держави у проведенні моніторингу ефективності діяльності суб'єктів культурної дипломатії

Польський досвід моніторингу ефективності культурної дипломатії наочно ілюструє, як інструменталізація історичної пам'яті може призвести до дефіциту легітимності в іноземній аудиторії. Коли держава намагається перетворити складні сторінки минулого на знаряддя «м'якої сили», успіх залежить не від адміністративного тиску, а від рівня довіри до інформації. Якщо зовнішні спостерігачі бачать, що певна політична фракція нав'язує свій порядок денний через культурні інституції або обмежує незалежність музеїв, діяльність таких суб'єктів починає сприйматися як пропаганда, що миттєво руйнує репутаційний капітал країни.

Для ефективного державного нагляду важливо забезпечити видиму дистанцію між культурними проєктами та поточними політичними пріоритетами чинної влади. Культурна дипломатія покладається на відкритість до діалогу та уникнення радикальних націоналістичних настроїв. Роль держави у процесі моніторингу має зводитися до підтримки автономії експертного середовища, оскільки спроби маніпулювати історією заради миттєвих політичних вигод лише шкодять міжнародному іміджу. Тільки через повагу до

незалежності кураторських рішень та орієнтацію на об'єктивність можна досягти реального впливу та визнання на міжнародному рівні⁴⁷.

Роль держави у моніторингу ефективності культурної дипломатії Польщі проявляється через жорстку синхронізацію культурних ініціатив із «Рапортом про стан польської зовнішньої політики». Уряд країни, насамперед через Міністерство закордонних справ та спеціалізовані інституції (такі як Інститут Адама Міцкевича), здійснює нагляд за тим, щоб культурний продукт не просто презентував мистецтво, а працював на конкретні геополітичні цілі. Моніторинг тут перетворюється на інструмент стратегічного планування, де держава аналізує, які саме аспекти національної спадщини – від класичної музики Шопена до сучасних відеоігор чи археологічних досліджень – мають найвищий коефіцієнт впливу на іноземні еліти та бізнес-спільноти.

Важливою рисою польського державного підходу є диференційований контроль: ефективність діяльності суб'єктів оцінюється залежно від регіону. Держава визначає пріоритетні ринки і прискіпливо відстежує, чи вдається суб'єктам культурної дипломатії конвертувати культурну присутність у покращення двосторонніх відносин. Даний аудит базується на оцінці «наративної відповідності» – здатності митців та інституцій створювати спільні з країною-партнером історичні чи ціннісні точки дотику. У разі виявлення неефективності або ігнорування перспективних сфер, держава виконує роль регулятора, перерозподіляючи грантову підтримку та змінюючи фокус медійної активності посольств, забезпечуючи тим самим максимальну віддачу від використання ресурсів м'якої сили⁴⁸.

Аналіз ролі польської держави у моніторингу культурної дипломатії доцільно розглядати через призму чотирьох фундаментальних стовпів: ціннісного базису, історичного чинника, культури та дипломатичного

⁴⁷ Фесенко Г. World war II in Polish museums: historiography discourse on the culture of remembrance. *Українські історичні студії*. 2025. № 17/59. С. 153-155.

⁴⁸ Syliwoniuk-Wapowska A. The Monarchies of the Arabian Peninsula in Poland's Cultural Diplomacy. *Politeja*. 2025. № 22 (6 (100)). P. 309-310.

інструментарію. Польська модель управління «м'якою силою» вибудована так, щоб кожен проєкт проходив державну перевірку на відповідність ідеалам «Солідарності», принципам політичної незалежності та прагненню до євроатлантичної свободи. У цьому процесі державний контроль зміщується з формального звітування на оцінку того, наскільки вдало ці сенси інтегруються у свідомість іноземних суспільств, особливо в регіонах Центральної та Східної Європи, де спільний історичний досвід стає головним мірилом успішності проєктів.

Діяльність Польських інститутів та залучення діаспори (*Polonia*) перебувають під постійним наглядом держави, що прагне перетворити культурну присутність на реальний безпековий та економічний актив. Моніторинг тут фокусується на здатності суб'єктів використовувати спільну культурну близькість як плацдарм для просування національних інтересів. Держава оцінює ефективність дипломатичних зусиль не лише через мистецькі виставки чи концерти, а й через те, наскільки ці заходи сприяють економічному зростанню та зміцненню міжнародної позиції Польщі. Такий підхід дозволяє коригувати діяльність урядових агенцій, забезпечуючи синхронність між культурними наративами та стратегічними завданнями держави на міжнародній арені⁴⁹.

Дослідження еволюції публічної дипломатії протягом останніх двадцяти років свідчить про її перетворення з допоміжного інструменту на ключовий елемент зовнішньої політики, що активно вивчається як у Польщі, так і за її межами. Роль держави у цьому процесі трансформувалася під впливом неоліберальної школи міжнародних відносин, а згодом і неореалізму, де навіть прихильники «жорсткої сили» визнали необхідність активації «м'яких активів» для зміцнення національної безпеки. Для держави моніторинг цих процесів стає

⁴⁹ Hoplej M. Soft Power in the Priorities of Polish Diplomacy for 2019. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*. 2019. № 47. С. 169.

механізмом верифікації того, як культурні та інтелектуальні ресурси конвертуються у реальний політичний вплив та стабільність.

Польська модель часто наводиться як взірець успішної стратегії, що пройшла шлях від періоду підготовки до вступу в ЄС до формування статусу лідера економічної трансформації в Центральній Європі. У контексті оцінки ефективності держава стикається з викликом розробки надійних та послідовних механізмів вимірювання результатів. Роль державних інституцій тут полягає у створенні методологічної бази, яка дозволяє перетворити опис поточної діяльності на прикладну систему оцінювання. Такий підхід дає змогу не лише фіксувати успіхи, а й формувати практичні рекомендації для дипломатичного корпусу, базуючись на принципах поглибленого діалогу та конвергенції ідей.

Ефективність державної стратегії моніторингу підтверджується здатністю польських суб'єктів вибудовувати успішні стратегії співпраці, які виходять за межі простого інформування. Держава виступає гарантом того, що спільний досвід та взаєморозуміння, досягнуті через культурну дипломатію, стають фундаментом для довгострокового міжнародного партнерства. Таким чином, польський досвід пропонує готові методи оцінки, які можуть бути адаптовані іншими країнами для створення стійких та результативних зовнішньополітичних комунікацій⁵⁰.

Роль держави у моніторингу культурної дипломатії Польщі полягає у стратегічній синхронізації мистецьких і гуманітарних ініціатив із геополітичними цілями національної безпеки. Держава є головним координатором, який оцінює діяльність суб'єктів за чотирма векторами (цінності, історія, культура, дипломатія), трансформуючи культурний капітал у реальний політичний та економічний вплив. Водночас польський досвід доводить, що ефективність такого нагляду залежить від дотримання балансу: держава має забезпечувати автономію культурних інституцій та уникати надмірної політизації історії, оскільки лише прозорі методи оцінки та

⁵⁰ Kucheriavaia S. The present and future of public diplomacy: a central European perspective: the case of Poland. *Highlights of polányi centre research*. 2020. № II. P. 92.

підтримка експертного діалогу дозволяють зберегти довіру міжнародної аудиторії та зміцнити репутацію країни.

Таким чином, польська держава відійшла від моделі простої популяризації мистецтва, перейшовши до глибокої інструменталізації культури як засобу зміцнення національної безпеки та розширення економічних горизонтів. Реформування цієї сфери ґрунтується на концепції «м'якої сили», де культурні активи – від спадщини «Солідарності» до сучасних цифрових індустрій – інтегруються у єдиний державний наратив, спрямований на формування позитивного іміджу Польщі як лідера регіональної трансформації та надійного партнера в євроатлантичному просторі.

Особлива увага була приділена ролі держави у проведенні моніторингу ефективності діяльності суб'єктів культурної дипломатії. Було з'ясовано, що цей процес перестав бути суто формальною процедурою фінансової звітності. Сьогодні держава, проводячи моніторинг ефективності діяльності суб'єктів культурної дипломатії, здійснює його через призму «наративної відповідності», де кожен проєкт Польських інститутів чи посольств аналізується на здатність створювати ціннісні точки дотику з іноземною аудиторією. Моніторинг у цьому контексті виступає регулятором, що дозволяє вчасно перерозподіляти ресурси на користь найбільш перспективних напрямків.

Разом із тим, результати проведеного дослідження вказують на наявність суттєвих викликів та прихованих ризиків, що безпосередньо пов'язані з характером державної участі в управлінні культурними процесами. Одним із найбільш критичних факторів, який здатен нівелювати зусилля м'якої сили, є надмірна політизація історичної пам'яті та намагання державних структур здійснювати жорсткий директивний контроль над кураторськими рішеннями й мистецьким змістом проєктів. У ході аналізу з'ясувалося, що коли держава занадто активно втручається у формування історичного наративу, намагаючись перетворити складні та суперечливі сторінки минулого на однозначне знаряддя

ідеологічного впливу, це неминуче створює ризик серйозних репутаційних втрат на міжнародній арені.

У випадках, коли діяльність суб'єктів культурної дипломатії починає відкрито асоціюватися з порядком денним певної політичної фракції або сприйматися як інструмент внутрішньополітичної пропаганди, вона автоматично втрачає свою головну стратегічну перевагу – здатність будувати автентичний, щирий та довірливий діалог з іноземною аудиторією. Замість того, щоб бути містком між культурами, така дипломатія перетворюється на односторонній канал трансляції офіційних догм, що викликає скепсис і відторгнення у зовнішніх спостерігачів.

Державна стратегія моніторингу має докорінно еволюціонувати: від моделі прямого втручання та цензурування до моделі підтримки інституційної автономії експертних середовищ, академічних спільнот та професійних культурних інституцій. Тільки за умови збереження видимої дистанції між поточними політичними пріоритетами чинної влади та змістом культурних проєктів, держава зможе забезпечити стійкість свого іміджу. Роль державних органів у процесі моніторингу має зводитися до створення сприятливих умов для творчої свободи, оскільки лише незалежний та об'єктивний культурний продукт здатний генерувати реальний вплив, забезпечувати міжнародну легітимність та формувати тривалий позитивний резонанс у світовому співтоваристві.

ВИСНОВКИ

В ході виконання бакалаврської роботи було ґрунтовно та всебічно досліджено стан наукової розробки проблеми, а також сформовано цілісну теоретико-методологічну базу, що дозволило ідентифікувати культурну дипломатію Республіки Польща як складну, багаторівневу та динамічну модель «м'якої сили» у сучасному глобалізованому світі. З'ясовано, що сучасна польська наукова думка базується переважно на принципах неоліберальної школи міжнародних відносин, де культура розглядається не як другорядний додаток до економіки чи оборони, а як фундаментальний стратегічний актив, здатний вибудовувати тривалу міжнародну довіру та формувати стабільні союзи.

Аналіз широкої джерельної бази засвідчив, що ключовим елементом формування національного бренду Польщі є інтелектуальна інструменталізація історичної пам'яті, зокрема акцентування на унікальному досвіді мирного повалення комуністичного режиму. Це дозволяє польській державі успішно позиціонувати себе як еталонного лідера демократичних перетворень у регіоні Центрально-Східної Європи, перетворюючи власний історичний шлях на переконливий ціннісний продукт, що підвищує суб'єктність країни на світовій арені.

У Республіці Польща сформована одна з найзбалансованіших та ефективних систем управління ресурсами культурного впливу в Європі. Головним стратегічним координатором та ідеологічним центром виступає Міністерство закордонних справ, яке працює у тісній організаційній синхронізації з Міністерством культури та національної спадщини, формуючи єдиний вектор зовнішньополітичного просування.

Практичну реалізацію стратегій забезпечують спеціалізовані суб'єкти–виконавці, серед яких особливе місце посідає Інститут Адама Міцкевича, орієнтований на масштабне просування польського культурного продукту на глобальних ринках та розгалужена мережа Польських інститутів, що

здійснюють свою діяльність у ключових столицях світу. Успіх цієї організаційної моделі зумовлений чітким та раціональним розподілом функцій між відомствами, що дозволяє уникнути внутрішньої конкуренції, забезпечує високу професійність проєктів та гарантує трансляцію несуперечливого, цілісного та послідовного державного нарративу незалежно від географії його поширення.

Польща демонструє взірцеву здатність поєднувати популяризацію елітарної класичної спадщини, зокрема творчості Фридерика Шопена чи досягнень нобелівських лауреатів з літератури, із просуванням новітніх креативних індустрій, таких як світові хіти індустрії відеоігор, сучасний дизайн та інноваційне цифрове мистецтво. Виважена сегментація дозволяє використовувати культуру як ефективний «м'який» інструмент для відкриття закритих ринків та створення сприятливого клімату для майбутнього економічного, енергетичного та бізнесового співробітництва.

Сучасні стратегії реформування та довгострокові перспективи розвитку «м'якої сили» Республіки Польща спрямовані на системну цифровізацію дипломатичних процесів та активне залучення недержавних акторів, зокрема неурядових організацій та креативних спільнот. Реформи останнього десятиліття спрямовані на концептуальне оновлення міжнародного іміджу Польщі, трансформуючи його з образу країни-жертви історичних обставин на образ динамічної, технологічної та інноваційної держави, здатної пропонувати світові конструктивні рішення глобальних проблем – від кібербезпеки та боротьби з дезінформацією до питань екологічної відповідальності.

Однією з найперспективніших стратегій є перехід від моделі одностороннього мовлення до розбудови глибокої горизонтальної взаємодії через освітні хаби та науковий обмін. Це дозволяє Польщі виховувати нове покоління іноземних інтелектуальних та політичних еліт, які мають особистий позитивний досвід взаємодії з польським середовищем, що забезпечує сталий геополітичний вплив держави на багаторічну перспективу.

У Республіці Польща моніторинг перестав бути суто фіскальним інструментом і перетворився на інтелектуальний механізм забезпечення результативності національних ініціатив через впровадження системи КРІ, заснованої на «нарративній відповідності» культурних проєктів актуальним зовнішньополітичним пріоритетам.

Проте проведений аналіз виявив, що критично важливим фактором стратегічного успіху будь-якої ініціативи у цій сфері є збереження високого рівня творчої та кураторської автономії професійних інституцій. Надмірна ідеологізація змісту та намагання державних структур здійснювати жорсткий директивний контроль над історичними інтерпретаціями в межах дипломатичних проєктів неминуче призводять до стрімкого зниження міжнародної легітимності цих зусиль. Коли культурний продукт стає лише ретранслятором офіційних державних догм, він втрачає свою автентичність і здатність викликати емпатію в іноземній аудиторії. Це створює серйозний інтелектуальний бар'єр для культурного діалогу, оскільки закордонні партнери та експертні спільноти сприймають таку діяльність не як прояв м'якої сили, а як спробу маніпуляції громадською думкою, що в підсумку нівелює потенційні дипломатичні здобутки.

У випадках, коли культурна присутність на міжнародній арені починає чітко асоціюватися з порядком денним певної політичної сили або сприйматися як інструмент вузькопартійної пропаганди, вона миттєво втрачає свою головну перевагу – здатність до глибокого переконання та формування стійкої довіри. Це підкреслює гостру необхідність підтримки усвідомленої дистанції між поточною політичною кон'юнктурою та діяльністю культурних амбасадорів, які мають оперувати універсальними цінностями та високим мистецьким рівнем, а не лише державними гаслами. Лише за умови поваги до незалежності культурного сектору держава спроможна зберегти та примножити свій репутаційний капітал, оскільки міжнародна легітимність базується на визнанні свободи творчого вираження, що є найбільш переконливим доказом

демократичності та зрілості польської політичної системи у глобальному вимірі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабій І. Р., Богінська І. В. Потенціал «дипломатії міста» в українсько-польських відносинах: механізми та форми реалізації. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2020. № 2 (12). С. 11–16.
2. Висоцький О. Ю. Публічна дипломатія: конспект лекцій. Частина І. Дніпро: СПД «Охотнік», 2020. 56 с.
3. Відімська К., Тарасюк Ю. Поняття про культурну дипломатію. *Informational, modern and recent theories of development: The XXI International Scientific and Practical Conference, May 29–31, Madrid, Spain*. С. 271–273.
4. Гончаренко Н. К., Гриценко О. А., Демещенко В. В. Інституційний аспект державної культурної політики в країнах Європейського Союзу та його уроки для реформування системи забезпечення розвитку культури в Україні. *Культурологічна думка*. 2018. № 13. С. 57–72.
5. Губицький Л. В., Мельник Г. М. Реалії української культурної дипломатії в Республіці Польща. *Міжнародні відносини: теоретико–практичні аспекти*. 2025. № 16. С. 152–168.
6. Дерід І. О., Фрідман О. А. Досвід Республіки Польща у побудові національного бренду. *Соціально–економічні, політичні та гуманітарні виміри національного та місцевого розвитку* : зб. наук. ст. учасників четвертої всеукраїнської наук.–практ. конф. / редкол. : С. В. Степаненко (голова ред.) та ін. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2024. С. 21–25.
7. Єлова Т. А. Польсько-українське стратегічне партнерство у фокусі наукових досліджень: тенденції, виклики, перспективи. *Polish–ukrainian strategic partnership in the focus of scientific research: trends, challenges, prospects. Регіональні студії*. 2025. № 42. С. 71–79.
8. Краснопольська Т. М. Публічна дипломатія : навч.-метод. посіб. для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та

поведінкові науки», спец. 052 «Політологія». Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2024. 62 с.

9. Кузьміна А., Мельник Г. Публічна дипломатія як інструмент просування позитивного іміджу Республіки Польща. *Міжнародні відносини: історія, теорія, практика*: Матеріали III Міжнародної науково–практичної конференції, 30 червня 2021 року. Суми : ФОП Цьома С.П., 2021. С. 168–170.

10. Культурна дипломатія: навч. посібник / за заг. ред. І.Б. Матяш, В.М. Матвієнка; Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка; Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин. Київ: ДП «ГДП», 2021. 252 с.

11. Луцан О. М. Філософське осмислення поняття культура. *Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє*: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю. 20 квітня 2023 року, м. Черкаси. Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2023. С. 99–101.

12. Луцишин Г. Особливості розвитку культурної дипломатії України в сучасних умовах. *Гуманітарні візії*. 2017. № 1 (5). С. 25–30.

13. Мателешко Ю. П. «М'яка сила» Польщі в Україні: освітні та культурні інструменти Poland's soft power in Ukraine: educational and cultural tools. *Гілея. Історичні науки*. 2019. Вип. 150. С. 90–94.

14. Матчук Я. Ю. Функціональні характеристики цифрової дипломатії Республіки Польща. *Гілея: науковий вісник*. 2019. № 144 (3). С. 81–87.

15. Мельник Г. М., Піддобрівна М. В. Цифрова дипломатія Республіки Польща: досягнення і перспективи. *Міжнародні студії викладачів та студентів*. / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2021. С. 85–88.

16. Мостова Д. Ю. Різновиди публічної дипломатії в публічному управлінні. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*, 2020 р., № 1 (69). С. 18-23.

17. Ничкало Н. Г. Традиції і нові тенденції у співпраці вчених-педагогів України і Польщі. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. № 4 (1). С. 1–15.

18. Окладна М. Г., Стеценко В. Ю. Роль цифрової дипломатії в сучасній зовнішній політиці держави. *Право та інноваційне суспільство: електрон. наук. вид.* 2020. № 2

19. Освіта і педагогічна наука України і Польщі. 2005–2024 = Edukacja i nauka pedagogiczna Ukrainy i Polski. 2005–2024: бібліогр. покажч. / передмова: Я. Лащик, Н.Ничкало, Л. Березівська; упоряд.: Л. Пономаренко, Н. Кропочева, Т. Павленко; наук. ред. Л.Березівська; бібліогр. ред.: Л. Пономаренко]; НАПН України, ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського. Київ: Юрка Любченка; Варшава; Вінниця, 2024. 446 с.

20. Парчевська І. Г., Парчевська В. В. Індустрія моди в публічній дипломатії України та Республіки Польща: порівняльний аналіз. *Регіональні студії*. 2021. Вип. 24. С. 140–147.

21. Пересунько Т. В. Інституціоналізація культурної дипломатії в Україні: до проблеми історичної тяглості. *Культурологічний альманах*. Вип. 5 : Культурна дипломатія: стратегія, моделі, напрями. Київ : Нілан-ЛТД, 2017. С. 103–107.

22. Печиборщ В. Значення культурної дипломатії у контексті зовнішньополітичної безпеки держави: досвід Швейцарської Конфедерації. *Україна Швейцарія: маловідомі сторінки історії та сучасність* : наук. зб. / упоряд. І. Матяш. Берн – Київ, 2020. С. 45–55.

23. Плецан К. Універсальні закономірності виникнення, еволюції і функціонування культурної дипломатії в структурі механізму розвитку креативних індустрій України. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 70, том 2. С. 4–16.

24. Процюк М. В. Публічна дипломатія як зовнішньополітичний пріоритет Республіки Польща. *Науковий часопис НПУ імені М. П.*

Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. 2016. Вип. 19. С. 147–151.

25. Процюк М. В. Публічна і культурна дипломатія як засіб «м'якої сили» України: запозичені моделі, реальні кроки та стратегічні пріоритети. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2016. Вип. 23 (2). С. 21–28.

26. Процюк М. В., Марусик Т. В. Основні підходи до розкриття змісту поняття «м'яка сила» та її інструментів у науковій думці сучасної Польщі. *Actual Problems of International Relations*. 2015. № 2 (126). С. 45–53.

27. Розумна О. П. Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи: аналіт. доп. / О. П. Розумна. Київ, 2016. 53 с.

28. Сендецький А. Культурна дипломатія ХХІ ст. України і Польщі: спільні та відмінні ознаки. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2023. № 157. С. 124–127.

29. Сендецький А. Культурно-мистецький діалог українських театрів на сторінках польської періодики початку ХХІ століття. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: філософія, культурологія, соціологія. Збірник наукових праць*. 2022. Вип. 23. С. 131–143.

30. Стасевська О. А., Маланчук І. І. Культурна дипломатія: симбіоз культурного та правового потенціалу. *Право та інновації*. 2021. № 1 (33). С. 89–95.

31. Сухорольська І. Ю. Громадська (публічна) дипломатія в сучасних міжнародних відносинах: нові тренди і особливості. *Регіональні студії*, 2022. С. 103-107

32. Таран Я. А. Українська діаспора республіки Польща та її роль у демократичному розвитку сучасної України: дис. ... здоб. наук. ст. к.п.н. (докт. філос.): 23.00.02. Київ, 2018. 203 с.

33. Тарасюк Ю. Теоретичні основи та еволюція концепту Public Diplomacy. *Економіка та держава*. 2020. № 2 (2). С. 71–76.

34. Тарасюк Ю. М. Шагли Г. І. М'яка сила Турецької республіки: культурноосвітній аспект. *Політичне життя*. 2022. № 4. С. 95–102.

35. Тихоненко І. В., Рудюк А. М. Використання соціальних мереж дипломатичною службою Республіки Польща. *Вісник НТУУ «КПІ»*. 2019. № 4 (40). С. 57–61.
36. Трофименко М. В. Публічна дипломатія Вишеградської групи. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Історія. Політологія*. 2019. Вип. 24. С. 300–306.
37. Франків А. Мистецькі засоби культурної дипломатії у кризові періоди. *Вісник Львівського університету. Серія мистецтвознавство / Bulletin of the Lviv University. Series of Arts Studies*. 2025. № 27. С. 197–207.
38. Ходунова В. Дослідження окремих аспектів генезису поняття «культура». *Scientific Collection «InterConf+»*. 2023. № 30. С. 169–175.
39. Чарських І., Шкарпітна О. Перспективи україно-польської дипломатії у сфері збереження спільної культурно-історичної спадщини. *Травневі студії: історія, політологія, міжнародні відносини. Серія: Історія. Міжнародні відносини*. 2020. С. 34–37.
40. Черемська О., Сухенко В., Сметана І. Україністика в Польщі на сучасному етапі: стан і статус. *Сучасні проблеми та виклики, спричинені війною в Україні*: монографія. Ольштин–Львів, 2025. С. 229–246.
41. Шевченко М. Культурна політика України в умовах євроінтеграції: дилеми та виклики. *Міжнародні відносини: теоретико–практичні аспекти*. 2019. № 3. С. 215–224.
42. Шемаєва Г. В. Місце культурної дипломатії в міжнародних відносинах. *Вісник Харківської державної академії культури. Серія: Соціальні комунікації*. 2018. № 52. С. 71–79.
43. Шостачук Т. В. Україна та Республіка Польща: освітньо–культурні зв'язки в часи війни. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2025. № 4 (6). С. 10–22.
44. Centrum Dyplomacji Kulturalnej. URL: <https://www.centrumdyplomacji.pl/> (дата звернення: 14.03.2026).

45. Clarke D., Duber P. Polish Cultural Diplomacy and Historical Memory: The Case of the Museum of the Second World War in Gdańsk. *International Journal of Politics, Culture, and Society*. 2020. Vol. 33, № 1. P. 49–63.
46. Dziekan K. Między Kresami a „Kulturą”. Polskie soft power na kierunku wschodnim : raport. Wrocław : Kolegium Europy Wschodniej, 2024. 16 s.
47. Fesenko H. World War II in Polish Museums: Historiography Discourse on the Culture of Remembrance. 2025. № 17/59. C. 147–158.
48. Hopecj M. Soft Power in the Priorities of Polish Diplomacy for 2019. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*. 2019. № 47. С. 159–171.
49. Instytut Adama Mickiewicza. Koncepcja programowa Instytutu Adama Mickiewicza na lata 2024–2031. Warszawa, 2024. URL: https://iam.pl/sites/default/files/20240429_koncepcja_programowa_iam_na_lata_2024-2031_2.pdf (data dostępu: 14.03.2026).
50. Jurkiewicz–Eckert, D. The Polska Brand as a Challenge for Polish Cultural Diplomacy. Old Determinants, New Strategies. *Yearbook of Polish European Studies*. 2014. Vol. 17. P. 259–291.
51. Kossowska I. Cultural Diplomacy and Informal Artistic Relations in East Central Europe in the 20th Century: A Global Perspective. *Arts*. 2025. Vol. 14, No. 2. P. 1–17.
52. Kucheriavaia S. The present and future of public diplomacy: a central European perspective: the case of Poland. *Highlights of polányi centre research*. 2020. № II. P. 79–107.
53. Language. Culture. Politics. International Journal. URL: <https://lcpjournal.panschelm.edu.pl/index.php/lcpi> (дата звернення: 14.03.2026).
54. Marczuk K. P. Evolution of Poland’s Cultural Diplomacy: Case Study of Spain, 1977–2017. *Poland and Spain in Late Modern and Contemporary Civilisation and Culture* / ed. by M. Mizerska–Wrotkowska, J. L. Orella Martínez. Madrid : Schedas, 2018. P. 129–138.

55. Markovic D. Poland. Country Report. *The External Cultural Policy Monitor* / ed. by H. K. Anheier. Stuttgart : ifa (Institut für Auslandsbeziehungen), 2021. 21 p.
56. Ministerstwo Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej. Departament Dyplomacji Kulturalnej i Promocji Polski. URL: <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/departament-dyplomacji-kulturalnej-i-promocji-polski> (data dostępu: 14.03.2026).
57. Ministerstwo Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej. Dyplomacja kulturalna. URL: <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/dyplomacja-kulturalna> (data dostępu: 14.03.2026).
58. Ministerstwo Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej. Dyplomacja kulturalna. URL: <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/dyplomacja-kulturalna> (data dostępu: 14.03.2026).
59. Schabowska B. Program działania Instytutu Adama Mickiewicza 2023–2028. Warszawa, 2023. URL: https://bip.mkidn.gov.pl/media/docs/2023_-_pliki/Programy_dzialania_instytucji_2023/20230605_Program_dzialania_Institutu_Adama_Mickiewicza_2023-2028.pdf (data dostępu: 14.03.2026).
60. Syliwoniuk–Wapowska A. The Monarchies of the Arabian Peninsula in Poland’s Cultural Diplomacy. *Politeja*. 2025. № 22 (6 (100)). P. 295–311.
61. Szkarłat M. Science diplomacy of Poland. *Humanities and Social Sciences Communications*. 2020. Vol. 7, № 1. P. 1–10.
62. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej. Dz.U. 1991 nr 114 poz. 493. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19911140493> (data dostępu: 14.03.2026).
63. Yildirim E. S. Public Diplomacy as a Soft Power Tool: The Case of Poland. *Journal of Mehmet Akif Ersoy University Economics and Administrative Sciences Faculty*. 2025. Vol. 12, № 4. P. 1377–1397.